

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Orator Christianvs Caroli Regii E Societate Iesv

Reggio, Carlo

Romæ, 1612

Prudentia circa Auditores.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68672](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68672)

stigatio, vt alibi tetigimus. Iunabit præterea considera-
 tio peccatorum populi, vt Christus videns ciuitatem fleuit
 super illam, dicens, Si cognouisses & tu. Item videns viola-
 tum templum, zelo exarsit, sic Esdras ad Deum orauit, & *Luc. 19.*
 Elias ex eodem zelo, qui natus est ex peccatorum considera- *2. Esdr. 1.*
 tione, & iniuria Dei; spes fructus & conuersionis animarum *4. Reg. 3.*
 vim dabit spiritui. In Eliseo per melodiam & psalterem, spiri-
 tum prophetiæ suscitauit Deus, sic musica deuota disponit
 aliquando animam; lectio item librorum spiritualium, ad
 hunc feruorem in nobis excitandum, emolumento erit, vt le-
 gere Chryostomum, Bernardum, Soliloquia D. Augustini, ope-
 ra Ludouici Granatenfis; sed omnino deuitet libros verbo-
 sos, curiosos, ac vaniloquentiæ deditos, ne quid sibi de hac
 pice adhereat, quod est facillimum. Ad hæc auferenda sunt
 quæ spiritum extinguunt, vt sunt Ambitionis spiritus, & ho- *Impedimēta*
 norum ac rerum temporalium cupiditas. Rursum quædam *feruoris.*
 vita mollis, dum delicatè corpus nutrimus, & sensuum oble-
 scimenta sectamur. Præterea qui diuinum hunc ardorem
 concipere velit, otiosis in colloquijs non immoretur, nam hæc
 spiritum fugant, neque in negotijs quæ non sint spiritualia,
 neque in frequenti hominum consuetudine, quia hæc animum
 auocant à Spiritu, & distrahunt. Denique qui anhelat ad fer-
 uorem spiritus in dicendo, frustra nititur, nisi verè cum spi-
 ritu vitam gerat, & rebus spiritualibus sedulò sit addictus.
 Nam in his qui verè non sunt tales, feruor ille aduentitius,
 qui aliquando apparet, est affectatus, non sincerus, nec verè
 spiritualis, extrinsecus agitatur Concionatoris voces, & au-
 res verberat Auditorum, sed neque horum, neque illius ani-
 mas penetrat.

Curet vt attentum habeat Auditorem . Cap. IX.

Q uod attinet ad ipsos Auditores etiam aliqua occurrunt *Prudentia*
 admonenda, præter ea, quæ alibi posita sunt. Inter quæ *erga Audi-*
 illud primo loco dicamus, vt curet Orator noster attentum, *tores.*
 semper habere Auditorem; non enim solum in exordijs id
 præstare oportet, sed magis adhuc inter dicendum. Imò ve-
 rò tenenda est Ciceronis regula, præcepta principiorum in *2. de Orat.*
 tota oratione seruanda esse; nam & beneuolum, inquit, Audi-
 torem facilius facere potero, cum sum in cursu orationis,
 quam cum omnia sunt inaudita. Docilem autem, non cum

Q 9 2 polli-

- polliceor me demonstraturum, sed cum doceo, & explano, Attentum verò crebrò tota aetione excitandis mentibus, non ita prima denunciatione facere possumus. Docet idem cum
- 3. Rhet. c. 14.** Cicerone Aristoteles in cursu nimirum orationis, cum Auditores attentis parum animis adstant, renouandam tunc esse attentionem. Scripturæ item sacræ sapè dociles, attentosq;
- Job. c. 33. & 36.** Auditores faciunt. Audi igitur Iob eloquia mea, & omnes sermones meos, sustine me paululum, & indicabo tibi. Christus etiam clamans dicebat, qui habet aures audiendi audiat. Et iterum: Audite & intelligite. De qua attentione
- Luc. 8.** perpetuò in concione conseruanda. Gregor. Verba quæ Doctor loquitur in libro scribere, est Auditorum suorum mentibus attentè commendare, quasi scribere volebat, Dominus quæ dixerat, quando dicebat, mementote sermonis mei, quem ego dixi vobis.] Et exponens illa verba Samuelis, Stare & iudicio contendam. Stare, ait, Auditoribus est intentionem mentis ad verbum Prædicatoris erigere, meritò ergo stare præcipiuntur, quia Doctor nihil exhortando proficit, si Auditor mentem ad ea, quæ loquitur non intendit.]

Quomodo
attentio con-
seruetur.

Conseruatur autem attentio, & renouatur, si serio, si cum spiritus seruore, si iucundus, & efficax in dicendo, agendoq; sit qui loquitur; si familiari sermone, vt supra diximus, vtatur. Quidam enim ita agunt in pulpito, ac si non esset sermo ad præsentem, ita toti sunt in declamationibus, quasi sese in solitudine, vel in maris littore clamando exercerent, adeò vt ne vultum quidem ad Auditores conuertant. Poterit aliquando attentos sibi reddere si eos moneat, cum res aliqua maximè utilis dicenda sit, si cum admiratione alicuius rei inexpectatæ, ac magnæ, narrationem proponat: Transitiones etiam valent plurimum ad hanc animi attentionem renouandam. Nonnumquam conuertat se ad Deum per apostrophem, eius opem implorando, vt ipse Auditorum paret corda, & illustret mentes, cum res est magni ponderis: hæ planè collocationes inter concionandum non solum attentionem excitant, sed etiam Auditores mouent, vt rebus se obediens præbeant. Quintilianus, Nemo, ait, miratur poetas maximos saepe fecisse, vt non solum initijs operum, sed etiam longius prouecti, cum aliquis grauior locus tractandus erat, repeterent vota, & noua precatione vterentur. Quanto id melius nostri Concionatores facere debent, vt diffisi proprio ingenio, cæleste numen implorent, non solum initio, sed cum aliquid

In probe.
lib. 4.

aliquid graue sunt explicaturi ; & mirum est dictu quantum
 profit hac obseruatio , quod etiam Ethnici Oratores facere
 solent . Aliquando interroget ipso sine Auditoribus ; aliquando
 suspendat sermonem tacito quodam silentio , quo magis Au-
 ditor , attentis auribus quid sit dicendum expectet . In vni-
 uersum oratio distincta , partitaq; & variata , multum ad at-
 tentionem facit , cum capita non admodum communia sunt ,
 & vno absoluto ad alterum quasi nouo spiritu transitur ; & di-
 sputationi narrationes & mores , affe&usq; nunc lenes , nunc
 vehementes , cum vocis ac gestuum mutatione apte miscen-
 tur ; nam tenor aquabilis non aures modo fatigat , sed &
 somnum inducit . Sit excitatus , vigeat , agatq; Orator , qui
 expectatam , attentamq; ac semper quasi recentem concio-
 nem cupit . Cum Auditor ostendit se non libenter audire ,
 bonum est consilium , Augustini , Sæpè sit , inquit , vt qui pri-
 mò libenter audiebat , vel audiendo , vel stando fatigatus , non
 iam laudans , sed oscitans labia diducat , & se abire velle etiã
 inuitus ostendat , quod vbi senserimus , aut renouare oportet
 eius animum , dicendo aliquid honesta hilaritate conditum ,
 & aptum rei de qua agitur , vel aliquid valdè mirandum , &
 stupendum , modo breue sit , maximè si extra ordinem inseri-
 tur , ne morbum fastidij , cui subuenire volumus etiam au-
 geat ipsa medicina .] Et rursùm ibidem : Cum Auditor , in-
 quit , non attendit , dicatur aliquid contra incidentes cogita-
 tiones sæcularium negociorum , aut hilari , aut tristi modo , vt
 si ipsa sunt quæ mentem occupauerant , cedant quasi nomina-
 tim accusata .] Addamus his quasi corollaria quædam . Pri-
 mum , vt dum concio habetur , ne attentio aliunde impedia-
 tur , semper adsit in templo aliquis , cui ea cura demandata
 sit , vt si quid strepitus , aut turba cooriat , cohibeat , curetq;
 vt omnes quieti sint , & locum ad sedendum habeant . Cle-
 mens hoc docet Diaconi fuisse munus , speculari ne quis mur-
 mure obstreperet . Hoc videtur esse quod in Num. dicitur ,
 Levitarum officium erat populum componere . Secundum ,
 ne suggestum sit plus iusto super Auditores elatum , nam cum
 maximè referat , vt Concionator quasi familiariter populum
 alloquatur , cum nimis est Auditore superior , experientia cõ-
 fiat , magis se ad declamatorium quemdam cantum , quam ad
 actionem seriam , & familiari persimilem sese accomodare .
 Neque illud displicet , quod Augustinus ibidem in Instructio-
 ne Catechumenorum admonet etiam in Concionibus serue-

Q9 3 tur ,

Concio
 inuad

Lib. de ca-
 tech. rud. c.
 18.

Const. lib.
 8. c. 11.
 Num. 18.

Concionis
breuitas.

curandum vt Auditores in audienda concione sedeant, ne stando defatigati, vel recedant, vel non attendant. Postremo ad attentionem facit plurimum Breuitas concionis, quæ Concionatori summæ esse curæ debet. Certum quippe est omnibus breuitatem esse gratissimam; nam eos qui libenter audiunt ipsa fames non expleta delectat, cæteros autem longitudo ad tædium vsque defatigat. Qui nimium prolixi sunt, eo etiam sunt odiosi, quod abuti videntur Auditorum patientia. Diuus Franciscus hortatur suos, vt cum breuitate sermonis loquantur, ac re ipsa constat grauatè ad eos audientes adiri, qui horam dicendo excedunt. Persuadeat ergo sibi Concionator, vix se posse persuadere quicquam his, qui non æquo animo, & sine quadam auiditate verbum Dei auscultant, sermonis quippe fatieras (inquit Nazianz.) non minus auribus inimica est, quam immodicus cibus corpori.

Orat. in S.
Bapt. init.

a. h. d. d. d.

. 31

Secundo

peritio con

ferunt.

De catech.

rud. 3.

Ab. h. d. d.

. 31

Ab. h. d. d.

. 31

Ab. h. d. d.

. 31

Ab. h. d. d.

. 31

Ab. h. d. d.

. 31

Ab. h. d. d.

. 31

Ab. h. d. d.

. 31

Ab. h. d. d.

. 31

Ab. h. d. d.

. 31

Ab. h. d. d.

. 31

Ab. h. d. d.

. 31

Ab. h. d. d.

. 31

Ab. h. d. d.

. 31

Ab. h. d. d.

. 31

Ab. h. d. d.

. 31

Ab. h. d. d.

. 31

Ab. h. d. d.

. 31

Ab. h. d. d.

. 31

Ab. h. d. d.

. 31

Ab. h. d. d.

. 31

Ab. h. d. d.

. 31

Ab. h. d. d.

. 31

libentius redeat. Aug. item his qui multa habent proponenda populo hoc dat consilium. Eligantur, ait, quedam mirabiliora, quæ suauius audiuntur (intelligo ego modo sint vtiliora) & hæc tamquam inuolucris ostendere, statimq; à conspectu abripere non oportet, sed aliquantulum morando, quasi resoluere, & expandere inspicienda atque miranda animis Auditorum. Cætera verò celeri percursione miscendo contextere, ita fiet, vt illa quæ maximè commendari volumus, magis emineant, nec ad ea fatigatus perueniat, quem narrando volumus excitare, nec illius memoria confundatur, quem docendo debemus instruere.]

Liberè ac seriò dicat Ecclesiastes. Cap. X.

A Rbitror autem ei Auditorem attentas præbiturum au-
 res, qui seriò ac liberè agat in suggestu. Planè libertas
 in dicendo videtur apprime necessaria Concionatori, vt cum
 auctoritate, ac sine timore causam suam, seu Dei potius pro-
 ponat, ita vt dominari in omnium animis videatur, verecun-
 de tamen non insolenter. Quod si populus eum timidè age-
 re aduertat facillè iudicat esse in ea facultate Tironem, vel
 minus sincerè annunciatè verbum Dei. Ambros. nihil ait in
 Sacerdote tam periculosum apud Deum, tam turpe apud ho-
 mines, quam quod sentiat non liberè denunciare; siquidem
 scriptu est: Et loquebar de testimonijs tuis, & nõ confundebar,
 & ad Ezech. fili hominis dedi te speculatorem domui Israel, &
 audies de ore meo verbu, & annunciatè eis, & allegans illud
 Isaiæ, Super montem excelsum ascende tu, qui euangelizas
 Sion, non decet (inquit) qui euangelizant omnibus gratiam,
 & salutem timidè id facere, ac summissè, quasi latere stu-
 deant, sed tamquam in excelsò, & omnibus conspicuos, cla-
 ra voce, quæ aures penetret vt tuba, & quæ sit metu libera.]
 Basil. in sententijs moralibus docet cum summa libertate
 prædicandam esse doctrinam Dominicam, & dandum testi-
 monium veritati, licet aliqui sint, qui nos id facere prohi-
 beant, & quoquo modo, vel ad mortem vsque persequantur,
 & confirmat testimonijs Domini, Matth. Quod dico vobis in
 tenebris, dicite in lumine, & quod in aure auditis, prædica-
 te super tecta, & Ioan. Ego semper docui in synagoga, & in
 templo quò omnes Iudæi conueniunt, & in occulto locutus
 sum nihil. Act. 5. Cum diceret Apostolis Princeps Sacerdo-
 tum, Præcipiendo præcepimus vobis, ne doceretis in nomine
 isto, & ecce replestis Hierusalem doctrina ista. Respondentes
 Apostoli dixerunt, Obedire oportet Deo magis quam homi-
 nibus. Et Paul. Spiritus sanctus per omnes Ciuitates mihi
 protestatur, dicens, quoniam vincula, & tribulationes Hiero-
 solymis me manent, sed nihil horum vereor, nec facio ani-
 mam meam preciosiorem quam me, dummodo consumem
 cursum meum, & ministeriũ verbi, quod accepi à Domino Ie-
 su testificari Euangelium gratiæ Dei. Et ad Galat. Si homi-
 nibus placerem, Christi seruus non essem, quo verbo signifi-
 cat Paulus, non posse eos liberè verbum Dei prædicare, qui vt

Qq 4 homi-

Lib. 5. epist.

29. ad Theo

dor. Imp.

Psal. 118.

Ezech. 3.

Isai. 40.

Reg. 70. c.

13.

Libertas sine

timore vano.

Matth. 10.

Ioan. 18.

Act. 20.

Galat. 1.

Tit. 2.
23. Moral.
c. 7. in fin.

Libertas sit
modesta

Lib. contra
gētes, de S.
Babylā.

Serio agen-
dum, & cum
efficacia.

Rom. 6.

hominibus placeant, non audeant quæ oportet, loqui. Ille autem liberè vitia potest reprehendere, qui in actionibus suis huiusmodi præbet exemplum, ut vita orationi respondeat: Paulus Titō, Præcipe, & doce, ait, cum omni imperio, in quæ verba Gregor. cum imperio ait docetur, quod prius agitur quàm dicatur, nam doctrinæ subtrahit fiduciam, quando conscientia præpedit linguam, non ergo ei potestatem elatæ locutionis, sed bonæ fiduciam insinuat a-

ctiōnis. Adde, eam debere esse in dicendo libertatem, ut sit Concionator semper memor modestiæ cuiusdam, ne nimia libertas degeneret in audaciam, & arrogantiam, quia aliquando tum iudicium in Concionatore, tum animi demissio desiderari videtur, cum quis suæ vel doctrinæ, vel auctoritati supra modum confidit. Sapienter Chrysostr. Vocis, ait, libertatem permulti usurpare possunt, at illa eadem uti decenter tempore consentaneo, & congrua tum mensura, tum prudentia adhibita magni admodum animi, & admirabilis fuerit.]

Ceterum inter ea quæ Concionatori conveniunt, & huic libertati proximum est, illud mihi videtur inter prima referendum, ut quæ dicit serio dicat, & ea efficacitate, quam rerum quas tractat natura exigat. Multi enim recitare aliquid ex scripto magis exercitationis causa, ac si esset oratio declamatoria, in qua Tyrones in Academijs sese exercent, quam Christianè ex suggestu concionari videntur, ut causa postulat summi momenti. Ijs verbis utatur ea dicendi vi, & ratione, qua quis negocium suum in re gravi ageret, in qua summa bonorum suorum sita esset, adeo ut si victor fuerit, magnum aliquod lucrum sit reportaturus, si causa cadat, in magnam inopiam sit redigendus. Ita debet affici, ita agere Concionator, ac simul existimare, dum hæc exiguntur illud in se convenire Apostolicum, Humanum dico propter infirmitatem carnis vestræ, nam verè existimanti videatur indignum non plus postulare à Concionatore Christiano, quam studium Oratoris prophani, quæ enim causa vlla, quamvis de toto terrarum agatur imperio, conferripotest cum nostris, ubi res est de meritis & sanguine Christi, de regno cæli, de summa, æternaque miseria vel felicitate; sed profectò hoc è sententia numquam cedit, nisi verè Concionator Dei spiritu illustretur, & benè sit animo

affectus, vt verba ex intimo animi sensu proueniant. Gregor. explicans verba illa, Et comedi illud, & factum est in ore meo sicut mel dulce ait; Liber qui viscera repleuit, factus est dulcis, quia ipsi de omnipotente Deo sciunt loqui, qui hunc didicerunt in cordis sui visceribus veraciter amare, in eius quippe ore Scriptura sacra dulcis est, cuius viscera mandatis illius replentur. Ad prædicandum namque plus conscientia sancti amoris adificat, quam exercitatio sermonis, quia amando caelestia inter semetipsum Concionator legit quomodo persuadeat, quomodo despici debeant terrena.]

Vt autem serio dicat, quæ dicit optimum arbitror esse remedium, vt quæ alijs dicitur, sibi ipsi primum persuadeat, nam vix alijs poterit, quæ sibi non potuit persuadere, qui enim solo studio, ac lectione librorum paratus, ad dicendum venit, quando alijs prædicat, ipse sibi quod prædicat non sentit, ideoq; nec serio agit. Si de ira Dei loquitur, terrere alios poterit, ipse non timet; si de misericordia alios consolatur, ipse non gaudet, quia scientia, quæ de solis lectionibus est, de ore procedit, quæ autem de Spiritu sancto est, de corde prouenit, nec solum dicitur, sed & sentitur, non tantum in Scripturis legitur, sed ex corde suggeritur. Rursum serio dicemus, si non solum ad alios erudiendos, excitandosq; tendat sermo noster, sed vt nos ipsi verbis nostris proficiamus, & post concionem seruemus. Est Gregorij præceptum dicentis: Cum ipsa sua Doctoribus verba ad memoriam reuocantur, erubescunt non seruare, quod dicunt. Vnde Salomon ait, Anima laborantis laborat sibi, quia compulit eum os suum. Os enim nostrum nos compellit ad laborem, quando per hoc quod diximus, à vitijs reuocamur, quia turpe nimis est ibi nos negligendo cadere, vnde prædicando conati sumus alios leuare.] Quod præceptum exemplo suo confirmat Chrysostr. qui de se ipso ita loquitur: Cum vos exhortamur, non ad vos dumtaxat, sed ad nos, qui orationem habemus, & loquimur & loquemur; siquidem & nos doctrina, consilio, monitione egemus, neque enim nos sine peccato sumus.]

Remediū vt serio dicat.

Hom. 18. in Ezech.

Hom. 13. in Ioan.

Ad

Ad res ipsas singillatim descendat. Cap. XI.

Sed illa industria videtur mihi inter primas habenda, si velis auditores in Christianis moribus promouere, & fructu ex concionibus elicere, vt quæ dicuntur. Primum quidem non generali quadam & quasi abstracta speculatione contineantur, sed ad particulares actiones ex illa vniuersa ratione descendant; deinde vt ingenio, & captui auditorum sint omnino accommodata. Primum illud sic explico; cum duplex oratori sit proposita quæstio, vt alibi diximus, altera quæ thesis dicitur, & res in vniuersum cõplectitur, altera quæ singillatim res ipsas additis conditionibus tractat, & Hypothesis appellatur; hæc ita verset Christianus orator, vt hypothesim aptè ad thesim, thesim ad hypothesim reuocet. Hoc posterius tamen ad dicendum erit accommodatius, vt nimirum quæ in vniuersum dicta sunt, ad ipsas singulares transferat, & ad humanas potissimum quæ vsu veniunt actiones accomodet, quod qui olim rectè præstabant Oratores, regnare in Iudicijs, dominari in concionibus dicebantur. Contra vero ieiuni, exiles, nullius ingenij, oratores putabantur huius rei imperiti, quod præceptum quandoquidem magni momenti est, paulo fufius à me enucleandum erit.

Ad hypothesim, & singularia descendat.

in Eth.

Præcipua Industria est, vt Ecclesiastes cum doctrinam aliquam vniuersam tractat, ne maiorem in ea temporis partem infumat, sed ad singularia descendat, ea quæ dicit Auditoribus suis moribusq; eorum accomodet, increpando peccatores, instituendo, hortandoque varios personarum status. Nam amplæ quædam doctrinæ nisi ita applicentur, non magnam vim ad componendos animos habent, sic Arist. sermones morales eo vtiliores esse docet, quo magis ad singularia descendunt, & nisi ita fiat experientia constat plerosq; auditorum ita ieiunos redire domum, vt venerant, qui magna oratione onerati nihil penè quod ad praxim faciat singularium actionum audierint. Magnum hoc dicentis vitium est eiusque proprium, qui non tam curet, vt populus proficiat, quam vt ipse docti nomen, & popularis gloriolæ auram ex multiplici doctrinarum genere colligat. Quare qui ad Dei gloriam, & animarum salutem id munus exercet, det operam primo, vt doctrina quam affert non subtilioribus sit inuoluta quæstionibus, hæc enim non potest facile ad mores hominum applica-

applicari. Ei simile hoc præceptum est, quod N. B. P. Ignatius in Exercitiorum spiritualium libello docet, & tam multi spiritualis vitæ magistri præscribunt, vt nimirum; qui meditationi vacat, considerationem mysterij ad suos vsus trãserat, videatque quid ipse debeat ad suæ animæ vtilitatẽ ex eo colligere; hic enim est meditationis fructus, eodem modo Ecclesiastes non cum esse suæ concionis fructum intelligat, si thesim aliquam accuratẽ prosequatur, ac eruditẽ multa afferat, sed vt ea ad praxim singularium rerum accommodet, vt omnes intelligant quid sibi, & quomodo sit faciendum, agnoscantque in hunc scopum propositam esse thesim. Secundo, vt non solum in fine concionis fiat aliqua breuis applicatio, ad mores, vt nonnulli faciunt, quasi verò paucula verba, id quod præcipuẽ spectatur & quæritur, præstare possint, sed in tota concione inò ab ipsomet prohemiõ facienda sunt fundamenta quædam, & parandus auditor ad has actiones, & in singulis membris orationis, iungenda vniuersalia cum particularibus, quam obseruationem, qui tenent, ij fructum solent colligere, vberimum, cum alij vix modicum referant, ita Chrisost. Non tam multi (ait) ad Christum sectandum adducuntur, quando magnificum aliquod, & altum de Deo dicitur, quàm cum ad humilia, & ad salutem auditorum accommodatiora descenditur. Videsne ex Chris. in quo fructus concionis consistat? & affert exemplum Ioannis Baptistæ, cuius prædicatio, quod esset valde particularis, quoniam digito Christum ostendebat, Ecce agnus Dei, Ecce qui tollit peccata mundi; ideo is sequitur est fructus, vt aliqui Christum sic ostensum sequentur.] Hoc ipsum præceptum possumus, in sacris literis vbique animaduertere, Nam cum Isaias primò conquestus esset generatim, subdit lauamini, mundi estote, auferte malum cogitationum vestrarum, quærite iudicium, subuenite oppresso, defendite viduam. Christus etiam cum de iudicio Dei plura dixisset ad mores orationem conuertit, attendite inquit ne grauentur corda vestra crapula, & ebrietate, & alibi passim id apparet. Quare vbi quis enormitatem peccati exaggerauerit, commonere auditores debet, aliquorum nominatim peccatorum, quibus puret eos esse obnoxios, atque aliquid singillatim quod faciat ad euitanda peccata docere. Eadem ratione vbi de prouidentia Dei in vniuersum dixerit etiam singulare eius patrociniũ erga nos ostendere, & ad fiduciam in Deum hortari; si de patientia in aduersis verba faciat, ponat

Fructus concionis, in qua re sit.

Hom. 17. in Ioan.

Ioan. 1.

Isai. 1.

Luc. 21.

Iob. 1. nat ob oculos Iob dicentem, si bona suscepimus de manu Domini, mala quare non sustulimus? & Dominus dedit, Dominus abstulit, sit nomen Domini benedictum, ut qui premuntur aduersis, eius viri exemplo Deo benedicant. Ratio autem hæc ad usum reuocandi, quæ dicta sunt, est duplex nempe ea ipsa quam vitæ spiritualis magistri docent, etenim hi sapienter admonent, ut qui bene viuendi disciplinam, & quasi artem addiscunt, omnia eius theoremata, axiomata, præcepta in usum conferant, primo commentationis, ac meditationis, deinde actionis, ac propterea docent ipsi viam, per quam discipulus sciat audita ruminare, & ad meditationis exercitationem conuertere, deinde modum explicant quo eadem oporteat re ipsa perficere, & executioni mandare. Duplicem hanc praxim etiam concionator auditoribus explicet suis, ut qui audiunt ad vtrunque referant, meditando, atque agendo, & experietur inde (Deo iuuante) profectum amplissimum.

Duplex ratio reuocandi ad usum quæ dicitur

Ad captum Auditorum se accommodet. Cap. XII.

Hic obseruationi Secundam non dissimilem subijcio, ut omnino curet Christianus Orator ad captum auditorum se & omnia, quæ dicit accommodare, & ubi opus est ad humilia descendere cum hoc nequaquam de eius grauitate quidquam detrahat, quin potius maximè diuinæ voluntati, verbi que Dei authoritati consentaneum sit. Verbum ipsum æternum debet imitari, Christum nimirum, qui cum in forma Dei esset, exinaniuit semetipsum formam serui accipiens, factus obediens vsque ad mortem Crucis, & factus pro nobis maledictum, ut eos qui erant sub maledicto legis redimeret, qui dicebat multa habeo vobis dicere, sed non potestis ea portare modo. Non omnibus (inquit Ihd.) vna eademq. doctrina est adhibenda; sed pro qualitate morum, diuersa exhortatio erit doctorum, sicut periti medici, ad varios corporis morbos diuerso medicamine seruiunt, ita ut iuxta vulnenum varietates medicina diuersa sit.] Audi D. Paulum, siue mente excedimus Deo, siue sobrij sumus vobis, charitas Christi vrget nos, quomodo (ait August. de verbis Pauli loquens) paratus esset impendi pro animabus eorum, si eum pigeret inclinari ad aures eorum? hinc ergo factus est paruulus in medio nostrum, tanquam nutrix fouens filios suos, non enim delectat, nisi amor inuitet, decurtata, & mutilata verba immurmura.

Phil. 2.

Gal. 3.

Ioan. 16.

Lib. 3. de

summo bo-

no c. 43.

2. Cor. 5.

murare, & tamen optant homines habere infantes, quibus id exhibeant, & suavius est matri minuta mansa inferere in os paruulo filio, quam ipsam mandere & deuorare grandiora. Ne ergo recedat de pectore cogitatio gallinæ illius, quæ languidulis plumis teneros fetus operit, & susurrantes pullos contracta voce aduocat, cuius blandas alas refugientes, superbis præda fiunt alitibus.] Conuenit cum August. Hieron. ubi concionatores nubibus comparat. Has aquas (ait) de superna abundantia defluentes ligat Deus in nubibus suis, ut unicuique secundum capacitatem cordis sui tantum doctrinæ tanquam aquam effundant, quantum suscipientis possibilitas patitur, ne simul fortassis effusa obsint cordibus minus valentibus abundantiorē suscipere doctrinam.] Adde & Greg. ubi explicat illud Exodi de phialis, & ciathis. Iubente Domino non solum phialæ, sed etiam ciathi præparantur, quid enim per phialas nisi larga prædicatio; quid per ciathos, nisi minima, & tenuis de Deo loquutio designatur?] Chrysostomus quoque dicit, omnibus communis proponitur indigentibus medicina, vnumquemque auditorum, quod ad suum morbum facit oportet accipere, si vnus tantum esset Auditor non esset necessarium multiplicem habere sermonem, sed in tanta concione, plurimos affectus esse credibile est; ideo varia oratione utendum, ut vnusquisque id quo indiget inueniat.] Denique Ambrosius (ut non desit nobis copia testium) explicans Pauli locum quis supplet locum Idiotæ? quomodo dicit Amen, qui nescit quid dicas? Imperitus (ait) audiens quod non intelligit nescit finem orationis, & non respondet Amen, id est verum, ut confirmetur benedictio.] Adijcio tertiam admonitionem eiusdem generis, ut scilicet studeat naturam loci, & hominum apud quos dicit & mores perspectos habere, eorumque studijs, & moribus quantum commodè fieri potest seruiat. Quod si politicum hominem (ut scriptum reliquit in sua Republica Plutarchus) Ciuitatem rectè administrandam capidum magnopere oportet nosse mores Ciuium, ut eos quo velit facillè flectere queat, quidni hoc ipsum oratori Christiano necessarium iudicemus, qui etiam profitetur artem, quæ teste Aristotele ex politica, & dialectica conflata est? Adde etiam ut loquatur aptè ad necessitatem eorum; nam si sermonem habeat ad sanctimoniales, si ad magistratus, si ad artifices, si ad Prælatos, si ad milites sermo auditoribus aptus esse debet. Quare qui nouus quopiam mittitur, utile erit, ut quærat

*In cap. 20
Iob.*

*Libr. 20.
Mor. c. 2.*

*Hom. 22.
in Ioan.
initio.*

1. Cor. 14.

*Mores loci
concionator
perspectos
habeat.*

quarât à viris prudentibus de rebus quæ in commune vtilis concionibus esse possint, quæ peccata eo loci magis correctione indigeant, quæ pietatis opera possint commendari. Tam salutare consilium dabat noster B. Pater Xaverius, quem Indorum Apostolum ritè vocare possumus, in quibusdam literis ad Patrem Gasparem Barfæum, egregium Concionatorem in hæc verba: Si ignotum in oppidum veneris, prima cura erit ex probata fidei, & virtutis viris cognoscere oppidanorum, incolarumq; vitia & negotia inibi contracta. Caput quippe est ad homines iuandos gentis vniuersæ ingenium, ac mores nosse, & quoad liceat, singulorum morbos animorum, qui dissideant inter se, qui inimicitias gerant, quæ fraudes, quæ iudiciorum iniquitas, quæ fides testium, quæ Iudicum corruptio, & ab iisdem viris peritis & prudentibus inquirere, quæ tandem oporteat incedere via ad illorum mores, mentesq; sanandas; mouebat etiam Concionatorem, ut eorumdem quorum saluti vult consulere, sensus, mores, honestatq; vitæ impedimenta perspiciat & agnoscat, hoc dicebat esse viuos lectitare libros, docentes multa, quæ in mortuis libris nequaquam reperias.] Postremò etiam illud hic aduertat Concionator, ne omnibus facile præbeat aures, neque omnes consulat, sed aliquos viros graues secretò. Neque enim est vtile si id diuulgetur, propterea neque in concione se quippiam ab alijs accepisse significabit. Apponat huic doctrinæ sigillum August. qui docet pro personarum diuersitate variandam, & temperandam esse orationem, vbi etiam addit modum orationis huius variæ à charitate dictari. Ipsa, inquit, charitas alios parturit, cum alijs infirmatur, alios curat ædificare, alios contremiscit offendere, ad alios se inclinât, ad alios se erigit, alijs blanda, alijs seuera, nulli inimica, omnibus mater.]

Lib. de castib. rud. c. 15.

Pro bis, qui in Pagis Conciones habent. Cap. XIII.

Vltimum præceptum, quod proxima obseruatione iam dicebamus latè admodum patet, idcirco explicandum distinctius erit per partes. Sunt enim quædam Auditorum genera adeò inter sese diuersa, vt peculiarem quandam in Oratore prudentiam, & industriam requirant. Quid enim tam diuersum, quàm concionari, vel in rusticorum pagis, vel in Principum aulis. Separatim igitur de vtroque hoc genere an-

re antequam ad alia hominum genera progrediamur, dicendum est aliquid, vt nostri Oratoris vbique labor cum fructu sit.

Qui Apostolicum euangelizandi munus exercet, si offeratur occasio, vt ad Vrbes non magni nominis, vel etiam in pagos rusticorum mittatur, diuinam sementem facturus, dignari nequaquam debet huiusmodi hominum salutem, & animarum conuersionem, pro quibus Dei filius animam suam posuit. Imò vt alibi docuimus, oblatam à Deo sibi occasionem summa promptitudine voluntatis complecti, quamuis enim talia loca minus plausus habeant, tamen in his sæpe plus vtilitatis cum minori difficultate, ac labore colligitur, quam ab his qui in aulis Principum conciones habent. Adde quod maior est apud simplicem plebem, & humilitatis, & omnium virtutum occasio, in aulis verò ingens periculum, ne mores aulici addiscantur. Ac de pagis hæc dixerim. Primo multum refert, vt tempus quo fit missio ad pagos, & huiusmodi loca sit oportunum, & commodum incolis, nam tempore messium colligendarum, aut vindemiæ, aut alijs temporibus, quibus occupantur suis operibus vix vacuas aures præbebunt admonitionibus. Nec sine causa Spiritus sanctus illam prudentiæ regulam docuit, Scribe verbum in tempore vacuatis; eodem modo debent seligi horæ magis accommodatæ, in quibus facilius, & cum minori damno negotiorum domesticorum possint ad templum conuocari, diebus verò festis non solum mane, sed etiam à prandio iterum inuitari possunt, vt conueniant quo tempore aliquid tradi poterit, quod ad instructionem practicam vitæ Christianæ, vel ad catechesim pertineat, præcepta Decalogi, aut vitia capitalia, vel aliquid simile declarando. Secundo curet qui mittitur, vt habeat literas (vt vocant) commendatitias Episcopi, sub cuius cura locus est, vel Vicarij generalis, quæ tanto vtiliores erunt, quanto benigniores. Proderit valdè, vt experientia compertum est aliquod deferre Indulgentiarum diploma, quæ communicentur ijs, qui ad sermones, ad doctrinam Christianam, ad confessiones accedent. Tertio, illud item curet, vt in Pago gratiam Archipresbyteri, & Sacerdotum qui ibi commorantur, & aliquorum sæcularium, qui sunt eo loco primarij sibi conciliet; horum enim opera, & amicitia plurimum inuare successum potest, & plurimum si absit impedire. Quarto, vile erit si possit habere Templum domicilio suo vicinum,

Regulæ seruandæ in Pagis.

Tempus opportunum. Eccl. 38.

Literæ.

Beneuolentia.

- cinum, nam & commodius qui necessitatis spiritualis gratia, eius opera uti volent, & cum maiori libertate accedat, quam si cum alijs oppidi Sacerdotibus, & Parocho degat. Quinto, quod generatim supra docuimus, & hic locum habet, ut cognoscat prudens Christi præco ex illis peritis, ac fide dignis quanam spiritualia emolumenta possint eo loco percipi, tum in catechesi instituenda, tum in inducenda Sacramentorum frequentia; an sint aliqua inimicitia, & qua via pax conciliari possit; an & quæ vitia ibidem vigeant, quæ adhiberi possint remedia. Sexto, instituat usum Doctrinæ Christianæ edocendæ, si ibi non sit, vel conetur erigere iacentem, ac promouere viam, & rationem docendi, qua vtiliter exerceatur, atque ut institutio sit firma; vtile est curare (quod passim in Italia videmus) ut Oratorium aliquod, aut Congregatio huic sancto operi patrocinetur ac præsit, & ipsemet interim conuocet in aliquod templum, pueros doceat, exerceatque, ut exemplo suo alios ad idem opus vtiliter obeundum incitet simul, & erudiat. Septimo, si pium aliquod sodaliticium ibi sit aliquo modo collapsum, facilius fortasse erit, ac fructuosius instaurare, quam nouarum Sodalitatum fundamenta iacere præsertim si addatur lex aliqua ad maiorem fructum spiritualem, ut esset statis temporibus Sacramentorum usus & Nosocomia inuisendi, componendi paces, vel quid simile, maximè ei regioni necessarium. Octauo, vtile est conciliatio sibi ante Magistrum, adire interdum si ibi sit, literarium ludum, & habere concuinculas aliquas ad ipsos discipulos, explicando quæ eos scire oporteat circa Dei cultum ac venerationem, circa parentum obedientiam, circa conuersationem, modestiam, & Christianam indolem. Nono, non videtur vtilis valde illa missio, quæ post duos, vel tres dies absoluitur, præsertim si locus habeat multitudinem hominum, est enim talis visitatio similis repentino imbri, qui solam terræ superficiem leuiter aspergit, neque eam fecundat ut germinet. Pro ratione igitur multitudinis & spiritualium negotiorum diutius est immorandum. Quod si è diuersis Pagis mittantur, qui nostrum laborem exigant, præstat apud eos diuertere, à quibus spiritualis prouentus vberior expectatur, quam omnes cursim peruagare, ne curiositati potius, quam animabus studere videamur. Decimo, materiæ quas magis tractare oportet in his locis, & ad quas antequam adiret, comparare debuit, sunt eæ quæ ad renouationem spiritus, & ad vitia ex tir-

Notitia loci.

Doctrina
Christiana.

Opera pia.

Scholæ.

Quantū im-
morandum.De quibus
materijs agē
dū in pagis.

extripanda pertinent. Agat de ijs præceptis Decalogi, quæ pro notitia, quam percipere potuit magis necessaria incolis iudicabit, ac ferè omnia ubique videntur inculcanda. Item de præceptis Ecclesiæ, de Sacramento Confessionis, explicando quæ confessiones sint validæ, vel inuvalidæ, atque integrandæ, & inuitando ad eas; si qui abusus ibi sint in Matrimonio contrahendo moneat. Agat de oratione frequentanda, doceatq; modum aliquem orandi facilem, mane ac vespere, & diebus festis, & modum recitandi Rosarium, doceat examen conscientiæ, deuotionem Beatissimæ Virginis, Angeli Custodis & Sanctorum. Serio agendum de castitate, atque honestate, de amore mutuo, de dilectione inimicorum, de remittendis iniurijs, quærendo remedia ad id præstandum, accommodata genti, castiget vitia incolis frequentia. Solent autem rusticis hominibus hæc esse frequentiora blasphemia, furta, superstitiones, diei festi violatio, Missæ, vel nulla, vel mala auditio, maledicta, imprecationes, mendacia, periuria, querelæ de Deo ob suam inopiam, chorea, colloquia vana, & irreuerentiæ in templis. Solent in alienos agros immittere animalia, & damna inferre, vendere pluris æ quo res, decipere si quem possint, optare aliena, opera non facere fideliter, & agros dominorum non perinde, ac debent exercere. Materia de nouissimis est his locis accommodata, præsertim de morte, & vniuersim loquendo, quæ pertinent ad viam purgatiuam. In his autem rebus tractandis ac docendis, accommodet sermones captui, & utilitati auditorum; adhibeat similitudines, discat à Christo, qui adeò frequentes miscebat parabolas, & ex rebus obuijs petitas vinearum, agrorum, seminis, torcularis, zizanix, gallinæ, fermenti, niuis, glaciei, arborum, &c. Afferat exempla tum vera, tum apta, hæc enim plurimum pro his locis valent, non misceat ficta miracula, erubescat omnino ea dicere, quæ audientes non capiunt. Undecimo denique curare debent Concionatores his maximè locis, vt plus exemplo, quam verbis se se Doctores præbeant, vt populi simplices, ac rudes, magis videndo, quam audiendo instruantur, dum vident eos in laborum tolerantia bene patientes, in amore, & charitate erga omnes, benignos, victu moderato contentos, & parco; non querere quæ sua sunt, sed quæ Iesu Christi, & commoda spiritualia eorum optare, non sua lucra. Hæc autem tota instructio ad eos potissimum dirigitur Religiosos, & Sacerdotes, qui ex obedi-

R r tia

Vitia rusti-
canorum.

Modus con-
cionandi in
Pagis.

Exemplum
vitæ ac mo-
rum.

tia mittantur ad animas lucrandas, vel ex charitate sincera, id sibi operis deposcunt; nam experientia constat novos aliquos Concionatores, hæc loca ambire non hoc consilio, sed lucri alicuius temporalis gratia, qui quidem, optandum esset, vt quo magis inopia vrgentur rectè intentionem disponderent, & Christo freti, qui dixit: *Quærite primum Regnum Dei, & iustitiam eius, & hæc omnia adijcientur vobis*, tori in spirituale populorum adiumentum incumberent, verumtamen, passim in eo peccatur; sæpè audiuius multa oppida horum affectatis concionibus, & malis exemplis non solum adiuvari; sed grauitè offendi. Episcoporum esset occurrere, ne nisi viris probatè vitæ, idoneæq; doctrinæ, ac maturi iudicij, huiusmodi functiones imponerentur, sed iam abeamus ex Pagis in aulas.

Pro his qui in Principum aulis concionantur.

Cap. X I V.

Primum omnium qui in aulis Principum hoc munus exercet, sanctæ solitudinis quantum poterit, memor sit, nunquam spectetur in aula & Palatio, numquam cum Principe, nisi quando accersitur, vel negocium graue vrget, quod ad Principis salutem, aut aliter ad diuinam gloriam spectet. Neque cum aulicis multum temporis ponat, tum quia familiaritas contemptum parit, tum ne temporis adeo præciosi iacturam faciat, vt custodiæ sui, rebusq; diuinis, ac studijs vacet; dum autem cum ijs agit, ostendat se tamquam patris, & spiritualium rerum magistrum, pia colloquia serat, ad Confessiones adhortetur, & aliæ Christianæ vitæ exercitia, data occasione, explicet; talis sit vt qui ad eum venerint magis ob fructum aliquem animæ suæ, quam ob alias causas accedant. Secundo, in concionibus vitet plurimum, nec noceat, aut describat vitia Principis; exulceraret enim id Principem, vilemque eius auctoritatem, & odiosum ipsum popularibus redderet, esset autem exire, & captata sagaciter occasione ex Scripturis sacris vel prophanis explicare aliqua loca, in quibus virtutes commendantur contrariæ vitijs, quibus ille subest; hoc enim cum minori scandalo auditur, & sine rubore ab eo, qui tali commonitione indiget. Exempla etiam Principum quæ benè se gesserunt, vel inter Christianos, vel inter Ethnicos honestius afferuntur. In quibus etiam cautè agendum,

Matt. 6.

Nimia consuetudo cum aulicis fugienda.

Prudentia in reprehensione.

dom, ne aduertant aulici hæc dissimulanter ad Principem, arguendum dici, sed de prudentia in reprehensionibus generatim tenenda inferius agam, quæ etiam huic loco deferuire possunt. Tertio, curet ut ita concionetur, ut & Princeps, & Optimates omnes intelligant Concionatorem loqui cum magno pondere, & ostendat verbis reuerentiam, & amorem, quem erga Principem habet, & quem omnes habere debent, & curet tum in concione, tum extra in familiaribus colloquijs, ut gratiam Principis conseruet, ita tamen ne more aulicorum, & politicorum agat, verbis quæ adulationem sapiant, sed cum grauitate Religiosa, & submissione, simul etiam ad maiorem Dei laudem conetur habere, & conseruare apud Principem, viri pij & docti opinionem, & cui primum Dei gloria, deinde Principis ipsius bonum maximè cordi sit. Quarto, in concione tanto magis fugiat omnem suspicionem adulationis, nec veritatem, vbi opus est, taceat seruando eam, quam dixi modestiam, magis amet nomen seueri, quam blandi, ne sit de eorum numero, qui cum suis Principibus nihil sincerè, verèq; agunt, sed eorum Euangelij præconum, qui ex zelo gloriae Dei veritatem loquuntur. Denique duo hic extrema vitanda, sunt, Adulatio, & inconsulta libertas, seu licentia, aliqui enim quia legerunt in sacris literis Prophetarum voces & exempla; Ioannis quoque Baptistæ constantiam, hinc existimant, esse ipsis quoque libertate vocis vtendum, nec concionatorem, nec verbum Dei alligari oportere, sed considerata sunt multa, quæ magis prudentiam exigunt, & iudicium, quæ non faciliè possunt præscribi. Alij verò, siue decepti specie modestiæ, siue corrupti ambitionis, & captandi fauoris ignauia toti sunt in eo, ut aures Principum blandè titillent. Quare Deo se hac in parte commendat, ut à Spiritus sancti vñctione doceatur, & neque ad vnam, neque ad aliam partem declinet, & grauium virorum consilium audiat libenter, debet tamen Concionator coram Principe causam populi, tanquam Parronus pupilli agere, modo id nulla cum significatione arrogantæ faciat, quasi velit potestati Reipublicæ administranda, leges præscribere, sed cum magna consideratione, modestia, submissione, atque etiam vrbantate. Poterimò illud admoneo, quoniam res est difficilis in aula, & cum aulicis ita viuere, ut nihil detrimenti religionis simplicitas, & interioris hominis deuotio ac Spiritus patiatùr (quod vtinam experimento multorum non constaret, qui ex

Amor in
Principem.

Sinceritas in
dicendo.

Duo extre-
ma vitanda.

multo aulæ conuictu eius mores & spiritum politicum, vt vocant, seu aulicum hauserunt) curet quantum potest, vt Deo, & sibi vacet, suis horis, vt quantum ex vna parte periculi, & distractionum spiritus patitur, tantum ex altera spiritualium præsidiorum vigore resarciatur.

Diuerforum statuum etatum, & conditionum homines, quomodo instituendi. Cap. XV.

2. Cor. 1.

Admonendi
sunt singuli
secundum
statum suum.

Duo genera
statuum in
Ecclesia.

Cum multa sint in Ecclesia Dei hominum genera, & varietates, videtur in hac parte, ea esse debere Concionatoris prudens industria, vt si velit fructum ex singulis statibus decerpere singulorum etiam mores anima duerrat, vitia corrigat, malis oportuna adhibeat remedia, in suo quemque munere strenuè obeundo adhortetur. Ita fiet, vt sicuti corpus totum tunc bene habet, cum singula eius membra bene affecta officio suo ritè funguntur, ita feliciter agatur cum Ciuitate, cumq; Ecclesia Dei, si pro ratione sui status quicquid dignè ambulet vocatione qua vocatus est. Ob hanc causam idem D. Paulus in suis epistolis diuersos status instruit Patres, filios, dominos, famulos, rectores ac superiores, & subditos, & id genus alios, & vt hoc ipsum faciant monet Timotheum, & Titum. Propterea & ego hoc loco non esse ab institutione hac alienum arbitror, quin imò maxime conueniens, & opportunum si aliqua circa præcipuos hominum status adnotauerim, in quibus vel corrigendis, vel promouendis Evangelici Oratoris appareat industria. Sed aliqua prius generatim adnotabo. Illud primo loco, in Ecclesia Dei esse duo genera statuum. Primum politicum, & humanum; alterum diuinum; cum enim Ecclesia duplici vita constet, ac viuat, vtrumque requirit genus. Ad primum pertinent coniugati Patres familias, Rectores Urbium, ac Regnorum, exercentes diuersa munia in Ciuitatibus, Mercatores, Aduocati, Milites, artifices, & alij huius generis multi. Ad secundum verò spectant omnes qui se abdicant vxoris contubernio, atq; dominio rerum temporalium, & se ipsos alligant quibusdam præsidijs, quæ multum promouent homines ad perfectionem virtutum Christianarum, quæ tantum sunt de consilio non in præcepto. Item omnes hi qui spirituali animarum regimini præstant, & functionibus

bus Ecclesiasticis dediti sunt in diuersis gradibus, ad quod caput refertur totus ordo Ecclesiasticus ab infimo Clericorum gradu vsque ad Summum Pontificem. His positis generatim, monendus est concionator, vt interdum modum ac disciplinam eligendi statum vitæ doceat, in quo sit magna prudentia cuique adhibenda. Cum enim ad bonam electionem status duo requirantur Dei scilicet vocatio, & nostra cooperatio, ac consensus, qui Deo vocanti respondeat. Ratione primi, oportebit multis precibus à Deo gratiam vocationis impetrare, vt Deus intellectum instruat ad eum statum eligendum, qui sit diuinæ voluntati, & gloriæ conformis, hoc enim fundamentum oportet in eligendo statu vitæ statuere, vt orem cum Psalmista, Doce me facere voluntatem tuam, quia Deus meus es tu. Et merito Deum inuocare in hoc maximo negotio debet quisque, quia Dei est proprium, & suis creaturis providere, & futuros rerum eventus præuidere, cum nos homines, & ignorantia, præsertim futurorum laboremus in intellectu, & prauis affectibus in malum sæpè propensi simus in voluntate, vt ea sæpè eligamus, quæ in malum nostrum cessura sint.

Ratione secundi doceat Ecclesiasticus Doctor multa opus esse diligentia ad inquirendum eum statum viuendi, qui in futurum sit commodior ad Dei gloriam animæq; salutem, tanta enim hic necessaria cura est, quanta in negotio totius vitæ grauissimo, ne contingat postea dicere non putaram. Igitur primum vtile erit à peccatis cor expiare, & per confessionem mundare, vt sit tanquam speculum bene tersum, quod ante Deum expositum, facile Dei recipiat influxus, & voluntatem agnoscat. Consule D. Gregorium de istis copiose differentem.

Secundo consilium etiam adhibendum est virorum prudentum, qui discretionem spirituum polleant, ita enim Deus per huiusmodi viros, suam solet manifestare voluntatem. Legat etiam historias Sanctorum qualis esset historia, quam copiose de sua electione scribit Augustinus in libro Confessionum. Tertio assidua, & matura consideratio in hac deliberatione videtur necessariò adhibenda, & iuuabit aliquando, vt huic rei melius, & cum maiore quiete vacet, per aliquot dies in locum à tumultibus, & aliorum colloquijs liberum secedere, vt Deo se, & negotijs expeditiorem præsentet.

Quartò, noster Beatus Pater Ignatius ponit quatuor regu-

Rr 3 las

Modus eligendi statum.

Psal. 142.

Hom. 21. in Euang.

A lib. 7. ad 10.

Quatuor re-
gulae super
electione
status.

las pro bona electione facienda : Prima , vt in ea curet fo-
lius Dei intuitu , & eius gloriae fine moueri . Secunda , cogitet
si esset illi aliquis carus amicus , quod ei consilium daret .
Tertia , in articulo mortis quid ei magis fecisse arridebit .
Quarta , quid fecisse vellet , cum ante Tribunal Dei sistendus
est . Haec de eligendo statu ; iam de electo tractemus .

De Prælati, & Personis Ecclesiasticis . Cap. XVI.

Episcopi no-
men quidna
cum admo-
net .

Descendendo ad singulos status , aduertat publicus ani-
marum instructor , quomodo singulos hortari , & ad-
monere debeat . Primum locum habeat status Ecclesiasticus ,
in quo Principes sunt Pastores , ac Prælati præsertim Episco-
pi , quæ vox significat inspectorem , vtitata etiam apud pro-
phanos auctores , suiq; officij rectè Prælatos commonet . Sui-
das refert Episcopos vocare solitos Athenienses , quos mitte-
bant ad cognoscendum , corrigendumq; statum Urbium sua-
rum , quod optimè item quadrat nostris Episcopis , à Deo ad
hoc ipsum destinatis . Plutarchus in vita Numæ , custodem sa-
crarum Virginum , Episcopum vocat , & Deum Terminum ,
quem gentes colebant ad terminos agrorum distinguendos ,
item vocat Episcopum , & custodem pacis , & amicitia , & hoc
quoque optimè consonat dignitati . Ea quæ ad Episcoporum ,
& in vniuersum ad Prælatorum munia pertinent , debet Con-
cionator tenere , vt data occasione proferat , magno tamen
iudicio ; non enim debet Prælatorum defectus corrigere pu-
blicè , nec se gerere tamquam magistrum , ac Doctorem eorū ;
tamen cum sanctitas eorum , ac zelus maximi ad Ecclesiæ bo-
num momenti sit ; potest ac debet ex scripturis , & sanctis Pa-
tribus aliqua depromere , quæ ad hoc faciant , non tam vt ar-
guere quempiam è præsentibus videatur , quàm locum Scri-
pturæ , vel historiam explicare . Qui volet multa in hanc
materiam vtilia legere , percurrat libros quatuor Pastoralis
Gregorij : Mihi sat erit primam sententiam referre , quam
habet in Prologo , & summam quatuor librorum continet .
Penfundum valdè est (inquit) cum rerum necessitas expo-
scit , ad culmen quisque regiminis qualiter veniat , & ad hoc
ritè perueniens , qualiter viuat , & benè viuens qualiter do-
ceat , & rectè docens infirmitatem suam , quoridie quantum
valet consideratione agnoscat , ne aut humilitas accessum
fugiat , aut peruentioni vita contradicat , aut vitam doctri-
na de-

Prolog. in
Past. lib.
Quatuor in
Prælati con-
sideranda ex
D. Greg.

na desituat, aut doctrinam præsumptio extollat.] Et subdit: Prius ergo appetitum timor temperet, post autem magisterium, quod à non requirentē suscipitur vita commendat, ac deinde necesse est, vt pastoris bonum quod ostenditur viuendo, etiam loquendo propagetur; ad extremum superest, vt perfectā quæq; opera, consideratio propriæ infirmitatis deprimat.] Hæc autem sunt quatuor, quæ prudentissimus ac diligentissimus pastor D. Gregorius quatuor libris, quadripartita disputatione examinat. Ex quibus verbis colliget Concionator, monendos esse homines, ne has dignitates ambiciosè affectent, & vt qui iam ad eas assumpti sunt id curent, vt vita dignitati consonet, vt bonum exemplum cum prædicatione coniungatur, & doctrina, ac dignitas humilitate ornetur. Munus Prælatorum benè describitur sub allegoria in libris Regum, in basibus columnarum, in quibus insculpti erant Cherubim, Leones, & Boues. Debent enim Prælati veluti bases, populos & Christianam plebem sustentare; ita vt in se repræsentent Cherubin ob sanctitatem, & scientiam; Leones zelo; Boues laboribus obeundis, quæ figura congruit cum visione Ezechielis quatuor animalium cum quatuor figuris, quæ planè viros Apostolicos significant. In Exodo voluit Deus, vt Summus Sacerdos ferret nomina Tribuum Israel, tum in pectore in duodecim gemmis, tum super humeros in duobus Onichinis, quia bonus Prælatas debet cum Christo posse dicere, Ego cognosco oues meas, & nominatim eas voco, & ferre eorum onera per tolerantiam & patientiam. Concionator ante omnia studeat sibi Episcopi gratiam conseruare; hæc enim fermè fundamentum est omnis spiritualis fructus, quem possit ex laboribus suis referre. Magna ex parte hic locum habet quod supra docuimus in aulis Principum seruandum. Doceat præterea populum quantum debeat omnibus Prælati honoris ac reuerentiæ, ac nominatim suis, & quantum vicissim Prælati populis, vt illud Pauli seruetur: Obedite Præpositis vestris, & subiace-

3. Reg. 7.

Figura Prælati accomodata.

Exod. 28.

Ioan. 10.

Hebr. 13.

Clericorum status quomodo admodum nendus.

nem, quibus claves Regni caelorum dedit, quos Patres animarum, ac magistros instituit. Secundo, quantum referat ad bonum totius Ecclesiae sanctitas Clericorum, & exemplum, qua de re pleraque reperiet sub titulo Iuris Canonici, de vita & honestate Clericorum. Ex quo loco intelliget, & admonere poterit quam debeant esse modesti in victu & vestitu, quam alieni a negotijs secularibus, quam cultui diuino dediti, quae debent eleganter curare; quanto zelo Dei gloriam, & salutem animarum conseruare, quam dediti studio literarum praesertim sacrarum, & Canonum Ecclesiae, cum dicat Deus, Quia tu scientiam repulisti, repeilam, & ego te ne sacerdotio fungaris mihi. Proponat Sacerdotibus illud: Labia Sacerdotum custodiunt scientiam, & legem requirent de ore eius; quia Angelus Domini exercituum est. Aliquando admonet de temperantia in cibis, & potu; ut non ament esse in conuiujs, quod prohibetur Concilijs Ecclesiasticis; ne sint in ludis alearum, in comedijs, in choreis. Explicet rationes quibus intelligant se ad maiorem sanctitatem obstringi quam aios, tum ratione status, quia sunt lucernae super candelabrum, nec posset quicquam euenire peius, quam si verè illud dici queat, sicut populus, ita & Sacerdos; tum quia laici eos maxime obseruant, & scandalum eorum plus nocet, quam aliorum. Significet Clericis verum esse illud Chrysostr. Cum video populum indisciplinatum, aduerto defectum esse in radice; idem vocat statum Clericorum stomachum, qui si male habet, omnia membra languent. Hortetur eos maxime ad castitatem Angelicam, ut digne assistant altari, & ut fugiant cohabitationem mulierum. Nam ut testatur Cyprian. Ut quid sibi adhibuit mulierem, qui ducere contempsit uxorem? omnis inconueniens sodalitas mulierum, gluten est delictorum, & viscum toxicatum, quo Diabolus aucupatur.] Et contra Clericum concubinarium sunt grauissima poena. Legatur Hieronym. in epist. ad

Osea 4.

Malac. 2.

Isai. 24. & Ose. 4.

Homil. 44. in 23. Matth.

Lib. de singul. Cler.

Diff. 32. c. Nullus.

Qua prudentia arguendi viri Ecclesiastici.

In his autem rebus tractandis, magna opus est prudentia, ne apud populum vilescat gradus Ecclesiasticus, ne turba occasione sumat huic statui detrahendi, quod esset magni detrimentum, ne Clerici contra Concionatorem indignentur, & admonitio nihil proficiat. De prudentia in loquendo, alibi locuti sumus. Ego certè ad praesentes non conuerterem meum sermonem, sed ex Canonibus, ex Scripturis, ex sanctis Patribus, ex rationibus generatim ostenderè, quales mores hic statu-

tus requirat, quam sanctitatem hæc dignitas exposcat. Hortetur item ad celebrandum frequenter, & deuotè sacrosanctum Missæ sacrificium. Qui habent curam animarum moneantur teneri eos ad residentiam, vt patet ex Scripturis: Vigilate in custodia Sanctuarij. Agnosce vultum pecoris tui. Bonus pastor animam suam dat, & ante eas vadit, vocat nominatim. Ex Patribus idem docent multi, Hieron. August. Ambros. Rationes etiam colliguntur ex Conc. Trid. Qui Confessiones audiunt habeant tria; zelum animarum, scientiam & spiritum bonum, vt possint per primum deuorare peccata populi; per secundum distinguere inter mundum, & immundum; dirigere animas per tertium. Moneantur eius quod habet Conc. Trid. den. ne si peccatis conuieant, & indulgentius cum pœnitentibus agant, alienorum peccatorum participes efficiantur. Habeant ad manum parata remedia ad vulnera animarum curanda, vt periti medici, & studeant item non solum in via purgatiua pœnitentes iuuare, sed in perfectione promouere, & spirituales reddere. Quarto ad Religiosos, & Moniales cum sermo est habendus, laudabit statum religiosum, qua de re copiose, & doctè P. Hieronymus Platus in suo libro de bono status Religiosi, ostendat quanta debeat esse differentia inter eos & seculares. Hortabitur eos ad trium votorum perfectam custodiam; ad vitam communem sine proprietate, ac singularitate, ad suarum Regularum, & Constitutionum obseruantiam, ad mutuam charitatem, humilitatem, ad frequentiam orationis, tam quæ voce, quam quæ mente fit, & familiarem consuetudinem cum Deo, ad vitæ puritatem alienam à peccatis venialibus, quantum fieri potest, cum hic sit scopus proximus Religiosi, ex Cassiano, ad disciplinæ custodiam in silentio, in modo loquendi, in modestia totius hominis exterioris, in cura omnium sensuum in mensa, in somno, in choro, in cella; ad perfectam obedientiam voluntatis, iudicij, atque operis. Ad usum librorum, & colloquiorum spiritualium; denique ad exercitia Marthæ, & Magdalenæ, id est vitæ actiua, & contemplatiua.

Curati animarum.
Exod. 1.
Prou. 27.
Ioan. 10.
Epist. ad Ocean. 3.
Epist. 58.
Lib. de dignit. Sacerdotali.
Sess. 23.
Confessarij.
Sess. 13. & 14.

In collat. Abb. Moyss. c. 6.

De Principibus & Magistratibus secularibus.

Cap. XVII.

Veniamus ad statum sæcularem, & Primo loco intelliget quomodo sint monendi Principes, quibus populi subiecti sunt,

sunt, debent enim Religionis, ac Ecclesiæ causas præ omnibus rebus habere, vti fecerunt Constantinus & Carolus, quorum vterque magni nomen adeptus est. Populum sibi subditum quã filios diligere, nec premere, ne dicatur illud: Leo rugiens, & vrsus esuriens Princeps impius super populum pauperem; non dissimulare delicta, ne dicatur ei: Erit anima tua pro anima eius, quia dimisisti virum dignum morte. Cyprian. horum iustitiam vult esse neminem per potetiam opprimere, sine acceptione personarum iudicare; aduenis, viduis, ac pupillis se defensores præbere, cohibere insolentes, adulteria punire, iniquos non exaltare, impudicos histriones non nutrire, impios de terra perdere, Ecclesiã defendere, pauperes elemosinis alere, viros iustos super negotia Regni constituere, sapientes, & sobrios Consiliarios habere, iracundiam differre, patriam fortiter, & iustè defendere, prosperitatibus nõ eleuari, aduersa tolerare, in Domino cõfidere, filios suos non finire impiè agere.] Rector ac Magistratus, seu Iudices Ciuitatis, vbi se offert occasio, doceat bonum ciuitatum; ac populorum magna ex parte pendere ex bono Magistratu, qui est lex animata, & viua, sicuti bonum corporis ex capite, quam ob causam Plato dicebat tum beatas fore Respublicas, quãdo à sapientibus regerentur, & contra ex eodem fonte manare perniciem, sicuti periculum nauis ex imperito nauclero, & negligente. Qualis rector Ciuitatis, tales inhabitantes in ea. Et omne caput languidum, & omne cor mœrens, hi sunt qui regendi officio malè funguntur; vnde sequitur, A planta pedis vique ad verticem capitis, non est in eo sanitas. Et, Vx terræ cuius Rex puer est, & Principes mane comedunt. Explicet aliquando partes eorum qui regunt ciuitatem, quæ sunt, vt sint valde amici religionis, & diuini cultus, sicuti ipsi quoq; Romani Ethnici olim causam Religionis omnibus negocijs præferebant, vt sint sapientes & prudentes; ob id dicitur, Beata terra, cuius Rex sapiens est, vt sint iusti, quia sapientia sine iustitia, calliditas est. Diligite iustitiam, qui iudicatis orbem, vt sint fortes ad superandas difficultates. Noli quærere fieri iudex, nisi valeas virtute multa irrumperè iniquitates. Ad subeundos labores magnanimi, vt possint dici, Currus Israel, & auriga eius. Moyse dictum est: Prouide de omni plebe viros potentes & timentes Deum, in quibus sit veritas, & qui oderint auaritiam, & constitue ex eis Tribunos & Centuriones, &c. qui iudicent populum omni tempore. Doceat iustitiam Dei esse seu-

Prou. 28.

3. Reg. 20.
Iustitia Principi & mores.

Lib. de 12. abusib. c. 9.

Magistrat.

Eccles. 10.

Isai. 1.

Eccles. 10.

Mores Rectorum.

Eccles. 10.

Sap. 1.

Ecc. 7.

Exod. 18.

severam contra malos Rectores, sicuti in Numeris suspensi *Numer. 25.*
dicuntur. Dei mandato, Principes Tribuum, qui non prae-
merunt peccata illius populi, & tales sunt, de quibus ait Isa-
ias: Principes vestri infideles, socij furum; omnes diligunt *Isai. 3.*
munera, sequuntur retributiones, pupillo non iudicant, &
causa viduae non ingreditur ad illos, Et populum meum ex- *Isai. 3.*
ciores suis spoliaverunt, & mulieres dominatae sunt eis, qua-
re atteritis populum meum, & facies pauperum commoli-
tis? &c. Et, vae qui condunt leges iniquas, & scribentes, in- *Isai. 10.*
iustitiam scripserunt. Denique ostendat quomodo oporteat
eos peccata populi praevenire, abusus, & malas consuetu-
dines non tolerare, calamitatibus subuenire, non graua-
re populares; commune bonum quaerere, non propriam vti-
litatem, ita tamen omnia haec apte, modeste, caute, sicut
sapius dictum est, agat ut nemini causam offensionis, aut
querimoniae offerat.

De Nobilibus, ac Diuitibus. Cap. XVIII.

Terriò obseruet, ac sciat conditiones Magnatum, No-
bilitum, & diuitum, quorum vitia corrigat, & virtutes
promoneat. Mali nobiles, ac diuites laborant his vitijs, *Vitia malo-
rum nobiliu
ac diuitum.*
quae debet prudens Concionator incessere, scilicet superbia,
& ambitione. Paulus: Praecepit (inquit) diuitibus huius saeculi
non sublime sapere, nec sperare in incerto diuitiaru suarum,
sed in Deo viuo, & vero. Contemptu inferiorum, qui sibi
pares non sunt in nobilitate. Elenatum est cor tuum in de- *1. Tim. 6.*
core tuo, facile despiciunt non solum eos, qui nullos habent
honores; sed etiam eos, qui habent si sint noui in aliqua *Exod. 28.*
dignitate: vanitate in vestitu, ludis, venationibus, conui-
uijs. Vae qui trahitis iniquitatem in funiculis vanitatis. Vio-
lencia, sic fortitudo nostra lex iniustitia. Non opprimis pro- *Isai. 5.*
ximum tuum, quia enim opibus abundant, quae omnibus re- *Sap. 2.*
bus equiparantur, ob id insolentes enadunt & contumelio- *Leuit. 19.*
si. Prodigalitate, vnde pereunt saepe familiae, quia plura
expendant, quam suppetant contra illud Psalm. Neque am-
bulavi in magnis, neque in mirabilibus super me. Aliqui *Psal. 130.*
eorum, vicam per segne otium transigunt. Aliqui plus nimio
delicijs indulgent, ut diues epulo, qui epulabatur quotidie
splendide, & induebatur purpura, & bysso. Aliqui contem-
tiosi, & fouentes factiones. Alij per potentiam (ut ait Ia-
cobus)

Iacob. 2.) opprimunt, & ad iudicia trahunt inferiores. Ali-
 qui vix de animæ suæ salute, & vita spiritali cogitant, qui-
 bus sæpè mors repentina superuenit, ac dicitur eis illud:
 Luc. 12.) Stulte hac nocte repetent animam tuam, & Recordare quia
 Luc. 16.) recepisti bona in vita tua. Cum tamen contra veri nobiles,
 & diuites debeant studere veræ nobilitati, atque ijs opibus,
 quæ in animo magis, ac virtutibus, quam in sanguine, ac
 rebus externis sitæ sunt. Horum opera ac fructus sunt Chri-
 stiana submissio, & humilitas, secundum illud: Quanto ma-
 ior es, humilia te in omnibus. Castitas, quia vera animi no-
 bilitas horrescit foedis vitijs vitam commaculare. Benigni-
 tas ad largiendum digna animo nobili, cui sordes, & illibe-
 ralitas aduersantur. Et sanè diuites tenentur pro ratione sta-
 tus sui in graui necessitate eleemosynas dare, & debent exi-
 stimare respectu Dei se non esse Dominos, sed dispensatores
 bonorum quæ possident, vt Christus significat in parabola vil-
 lici. Doceat Concionator Nobiles, ac diuites debere esse er-
 ga Deum fideles, ac religiosos, sicut miles nobilis, & honora-
 tus debet fidem suo Regi obseruare; erga homines, benignos,
 ac liberales; erga se modestos, & castos.

De parentibus, ac filijs, Dominis, ac famulis.
 Cap. X. I. X.

Parentes hortetur ad bonam educationem filiorum in
 disciplina Christiana, de qua educatione potes videre
 Bernar. de ordine, & vita morum. Chrysostr. in homil. de
 Anna matre Samuelis, & in Homil. de obseruantia parenti-
 bus debita, in illa Pauli verba: Vir, & mulier saluantur per
 generationem filiorum. Hieronym. epist. ad Gaudentium,
 & ad Ietam. Ex prophanis Plutarchus in opus. de educa-
 tione liberorum. Plato. in libro de Republica, nihil magis
 inculcant quam hoc. Catechismus Romanus de hoc agit
 in quarto præcepto. Olim etiam in Monasterijs Religio-
 rum iuniores educabantur; Proponat ex hac bona educa-
 tione, disciplinæ Christianæ custodiam, maxime conserva-
 ri, explicet in quo sita sit hæc parentum obligatio, videli-
 cet vt filij erudiantur in cultu, & Religione Dei, in deu-
 tione Beata Virginis, & Sanctorum. Discant doctrinam
 Christianam, præcepta Dei, & Ecclesiæ, & assuescant ea,
 quantum per ætatem licet seruare; adeant loca sacra, &
 affue-

affueſcant Chriſtiane pietatis officijs à prima ætate. Habeant bonos pedagogos, ac præceptores, dent operam literis. Tobias filium ſuum ab infantia docebat. Arceantur ab omni cō- ſuetudine improborum, & occasione peccati, quia corrumpunt bonos mores prauorum colloquia. Vbi errauerint corrigantur, quia certum eſt illud, Qui parcit virgæ odit filium, & illud ſtulticia alligata eſt in corde pueri, & virga diſciplinæ fugabit eam. Intelligant parentes grauiter ſe peccare, niſi filios rectè inſtituant, & multos parentes à Deo punitos, & puniendos ob hanc negligentiam. De educatione filiarum Hieronymus ſcribit plura ad Latam: Filia, inquit, tua, cantica mundi ignoret, turpia non intelligat, adhuc tenera lingua psalmis dulcibus imbuatur; habeat in addiſcendo ſocias, quibus inuideat, quarum laudibus mordeatur; Modestam habeat non garrulam nutricem; Caue ne ceruſſa, & purpurifſa, ora Chriſto conſecrata depingas, ne collum auro, & margaritis, ne caput gemmis ornes, ne capillum, & aliquid ei de gehennæ ignibus auſpiceris.] Contra, filij docendi ſunt ſecundum legem Naturæ, ac Dei ſcriptam, tria ipſos debere parentibus reddere, Pietatem, Obſeruantiam, Obedientiam. Prima præbet parentibus ſubſidium in neceſſitate, ſiue ſpiritus, ſiue corporis; ſecunda reddit honorem, Qui non honorat Patrem, & Matrem, maledictus à Deo eſt. Qui maledixerit Patri, vel Matri, morte moriatur; Tertia iubet ſeruari omnia iuxta mandata parentum, ſecundum illud. Filij obedite parentibus per omnia, & ſecundum legem Deuteronom. Si genuerit homo filium contumacem, qui noluerit Patris & matris, &c.

Tob. 1.

Prou. 13.

Ibid. 23.

Ep. ad Lat.

Parentibus
quid filij debeant.

Deut. 27.

Leuit. 20.

Coloſſ. 3.

Deut. 21.

Dominarū
cura circa
familias.

Ephes. 6.

1. Tim. 5.

Aug. de ſa-
lut. docum.
c. 29.

Domini tenentur curam habere famulorum, ac totius familie. Ita Paulus, Et vos Domini eadem facite illis (ſcilicet quæ vobis fieri velleſis ſi ſerui eſſetis) ſcientes quia, & veſter, & eorum Dominus in Cælis eſt. Et alibi; Si quis ſuorum, & maxime domesticorum curam non habet eſt infidelis, & infidelis deterior. Auguſt. de ſalut. documentis ſic monet, Omnibus tibi ſubiectis, & bonæ voluntatis in domo tua, à maiore viſque ad minimum, amorem, & dulcedinem Regni Cæleſtis, amaritudinem, & timorem Gehennæ annuncies, & de eorum ſalute ſollicitus, & peruigil exiſtas.] Debent domini amare ſeruulos, præſertim ſi virtute polleant ſicuti ſeruus Centurionis dicitur fuiſſe illi prætioſus. Arguenda ſunt peccata dominorum in regenda familia, cuiusmodi ſunt ſi nutriant aliquos

- quos in familia vitijs seruientes, qui malo exemplo vitæ alios domesticos corrumpant, si abutantur opera famulorum ad peccata, vel inimicitias fouēdas, si sint similes ei, de quo Eccl.
- Eccl. 4.* Noli esse in domo tua quasi leo euertēs domesticos, & opprimens tibi subiectos, si debitam mercedem, ac victum necessarium eis denegent, si plus æquo eos laboribus grauēt, Quomodo autem rectē, ac Christiano modo se gerant, poterunt discere
- Sur. tom. 5.* ex vita S. Elzeari Comitis, qui optimas regendi familiā leges seruabat, has videlicet, vt omnes quotidie sacro interessent, vt castē viuere, alioquin de familia excluderentur, vt qualibet hebdomada confiterentur peccata sua, & semel saltem in mēse communicarent, vt haberent tempus orationis, vt suo tēpore laborarent, vt abstinerent à iuramentis, & blasphemijs, & colloquijs turpibus, vt pacem inter se seruarent, vt abstinerent à ludis prohibitis.] Has easdem regulas ipsis famulis concionator debet inculcare, monens eos cum Paulo; Serui obedite, per omnia Dominis carnalibus, non ad oculū seruientes, quasi hominibus placentes, sed in simplicitate cordis, timētes Deū, quodcunq; facitis ex animo operamini sicuti domino, & non hominibus, scientes quod à Domino recipietis hæreditatē retributionis. Moneat famulos, & famulas, vt sint fideles dominis suis, vt diligenter sibi commissa exequantur, vt Iacob seruans Laban, non furentur, aut malè administrant bona dominorum; Inter se ita uiuant, vt non se iniuste accusent, nō detrahant, non inuideant, non se insectentur mutuò; Denique seruet quantum possunt regulas S. Elzeari, & condiciones quas Regius Dauid in sua optabat familia cum diceret; Oculi mei ad fideles terræ, vt sedcant mecum, ambulans in via immaculata hic mihi ministrabat, qui loquitur iniqua, non direxit in conspectu oculorum meorum.

De Coniugibus, Viduis, ac Virginibus. Cap. XX.

QVinto sunt admonendi Coniuges, vt in suo statu benè se gerant Viduæ, ac Virgines. Circa Coniugium antequā homines contrahant, & obligent se matrimonio, admonendi sunt, vt seriò commendent Deo electionē sui status, ne si precipites ferantur, facti eos postea pœniteat, vt sæpè euenit, cum iam non datur facultas remedij, ob indissolubile matrimonij vinculum. Multas esse matrimonij molestias intelligāt, ne postea cogantur dicere non putaram, de quibus multi ex SS. Patribus

tribus scripserunt. Qui verò ad eam vitam animum applicuerunt, monendi sunt eius, quod Angelus Tobiam docuit, *Tob. c. 2. 8.* Qui matrimonium ita suscipiunt sicut equus, & mulus, super hos potestatem habet Dæmonium. Tu autem accipies uxorem cum timore Domini, & iterum filij sanctorum sumus, ita coniungi non debemus sicut gentes, quæ ignorant Deum. Debent se mutuò diligere. Viri diligite uxores vestras, sicuti Christus dilexit Ecclesiam, vide quam castus, quam Christianus, & honestus debeat esse amor coniugum; cum contra sint omni reprehensione digni, qui amore quodam lasciuo ducantur. Explicet bona matrimonij esse fidem prolem, & sacramentum. Hortetur vt se mutuò adiuuent in omnibus in cura rei familiaris, & totius domus regimine, vt se honorent sicut Abraham uxorem suam colebat, & ipsa vicissim illi tum honorem præstabat Dominum suum vocans, tum obedientiam, vt docet Paulus, mulieres debere viris esse subditas, & honorem exhibere. De statu Viduitatis multa poterit ex scripturis Concionator asserre, in quibus Spiritus sanctus hunc Viduitatis statum coniugio præfert, & fructum sexagesimū ei tribuunt sancti, sicut trigesimum coniugio, & centesimum virginitati. Paulus Honora (inquit) Viduas quæ verè viduæ sunt; Hoc affirmat propter eas viduas, de quibus infra dicturus erat. Adolescentiores viduas deuota intelligit eas, quæ cum luxuriatæ fuerint, in Christo nubere volunt, habentes damnationem, quia primam fidem irritam fecerunt, & subdit, simul autem & otiosæ discunt circumire domos, non solum autem otiosæ, sed & verbosæ, & curiosæ, loquentes quæ non oportet, iamq; conuersæ sunt retro post Sathanam. Sunt & aliæ viduæ, quæ licet honestè viuant, tamen volunt nubere suo tempore, vel si non eum animum habeant, tamen non est propter Deum, sed vt viuant maiori cum dominio, ac libertate, & mundi honores sectantur, ac delicias, & opes. Paulus etiam ait, Vidua in delicijs viuens, mortua est; sed quæ verè vidua est propter Deum, eligens hunc statum, ait Paulus; Speret in Domino & in istet orationibus die, ac nocte, & paulo post; Præcipe vt irreprehensibiles sint, quales fuerunt Iudith, Anna, & quarum meminit Hieronymus, Paula, Blefilla, Melania, qualis & Olimpia D. Chrysostomi discipula. Modum & institutionem talium viduarum habet Hieronymus scribens ad Furiam, vbi hortatur ad modestiam victus, & vestitus seruandæ continentie causa; Ad Saluinam item fusè, rursus ad Geruntiam.

Lege

Coniugum
mutua officia.
Ephes. 5.

*Ibid.**Timoth. 5.*

Duplex genus viduarum.

*Tim. 5.**Ibid.*

Leges vidua
rum.

Lege Augustinum libro de Viduitate. Poterit Concionator has admonitiones Viduis proponere; Vt sint contentæ eo statu, neque velint ad secundas nuptias transire, & in eostatu intelligant se multum posse Deo placere, vt maximè afficiantur ad continentiam, & ad pudicitiam, & ad eam conseruandam, fugiant vana colloquia, abstineant à delicijs corporis tam in vestitu, quàm in cibis. Non debent esse intenta accumulandis opibus, vt aliquibus contingit, quæ amorem mariti in amorem patrimonij, & pecuniarum conuertunt, sed magis seruiant operibus misericordiæ, Orationi sint dedita, sicut erat Anna, in Euangelio celebris, quæ non discedebat de templo, ieiunijs, & orationibus vacans; sacramenta frequentent; Habeant Patrem spiritualem, cuius prudentia dirigantur, nec sibi fidant; si iam statutum, ac omnino certum apud se habent non contrahere matrimonium nouum, adhibito etiam patris spiritualis prudente consilio, vtile erit Castitatem voto Deo offerre, ob maius meritum, & maiorem pudicitæ custodiam; Si habent familiam, dent operam, vt eam diligenter instituant in vita spirituali, & quantum poterunt etiam alias ad Christum adducant.

Luc. 2.

Virginitatis statum ex scripturis, & SS. Patribus laudandi copiosus est Campus. Cyprian. de hab. Virg. Ambros. lib. de Virginitate, Gregorius Nazianz. tractatu de Virg. Hieronym. ad Demetr. ad Eustochium. Bas. lib. de vera integr. Virginitatis. Institutionem Virginis inuenies apud Hieron. Epist. ad Demetriadem, quam hortatur ad frequentes orationes, & ad manuum laborem in lana, vel simili opere, etiam si non indigeat ad vitæ usum, sed vt occupata semper sit. Graues (ait) scemina, & maximè Virgines, & Viduæ tibi comites eligantur, quarum probata sit conuersatio, sermo moderatus, sancta verecundia, fuge lasciuia puellarum, quæ ornant capita, crines à fronte demittunt, cutem poliunt, vtuntur pigmentis, astrictas habent manicas. Illa sit tibi pulchra & amabilis, quæ nescit se esse pulchram, quæ negligit formæ bonum. Cincinnatulos pueros, & calamistratos, & peregrini muris olentes pelliculas quasi pestes, & venena pudicitæ deuita. Hortatur ad ieiunium. Ieiuniorum ait tibi sunt arma sumenda, & canendum cum Dauide; Humiliabam in ieiunio animam meam, nec vult tamen immoderata ieiunia, quibus ait, cito corpora delicata franguntur, & antea ægrotare incipiunt, quàm sanctæ conuersationis iacere fundamenta. Ad modestiam, & obe-

Epist. 8. ad
Demetr.
circa fin.

Leges pro
Virginibus.

Psal. 34.

& obedientiam imitare sponsum tuum Christum, qui fuit parentibus subiectus, esto auia, matrique subiecta, nullum viro- rum & maxime iuuenem, nisi cum illis videas, nullum scias, quem illa nesciant. Rideri, & ridere saecularibus relinque] Praeter orationem temporibus suis: addit, Cibi non fumantur nisi oratione praemisla, nec a mensa surgendum, nisi gratiae referantur creatori. Egredientes de hospitio, armet oratio, regredientibus occurrat oratio priusquam sessio] Hortatur ad solitudinem, & cautelam in Epistola ad Eustochium. Obtestor ait coram Deo, & Angelis eius, ne vasa Templi facile in publicum proferas, ne Sacrarium Dei quisquam prophanus inspiciat. Oza arcam, quam non licebat attingens, morte subita prostratus est, neque enim vas & argenteum tam Deo carum fuit, quam templum corporis Virginalis] D. Basil. ad custodiam sensuum omnium, maxime adhortatur Virgines, Sancta (ait) Virgo sen- sum fenestris custodem admoueat rationem, eorumque ad ex- teriora progressum, nequaquam transitu libero permittat.

Epist. 22.

Lib. de ve- ra Virgini- tate.

De Pueris, Iuuenibus, Viris, Senibus, ac Mulieribus. Cap. XXI.

Veri admoneantur vt maioribus deferant, eorumque con- filijs adhæreant, & senum doctrinam audiant, vt Christus erat inter Doctores audiens & interrogans, vt ab omni puerili leuitate abstineant. Tobias nihil puerile gessit in opere, vt Te- pla, & Conciones libenter adeant; exemplo D. Nicolai, stu- dijs vacent a prima ætate. Paulus ad Timotheum, Ab infantia literas sacras nosti. Abhorreant consuetudinem malorum, vt Tobias, Nunquam (ait) cum his qui in leuitate ambulant participem me præbui. Domi se contineant inter suos, sicut laudatur Iacob quod domi moraretur. Assuescant Sacramento confessionis etiam in minimis peccatis, sicut etiam de his mi- nutissimis accusat se Augustinus in confessionibus; Denique vt obseruent illud Ecclesiastici, Fili a iuuentute tua excipe do- ctrinam, & vsque ad canos inuenies sapientiam. Adolescentes, & iuuenes doceantur eam ætatem esse florem totius vitæ, in qua maxime debeant Deo seruitutem exhibere Eccles. Mem- to Creatoris tui in diebus iuuentutis tuæ, antequam veniat tē- pus afflictionis tuæ, & appropinquent anni de quibus dicas nō mihi placent, & Malach. Maledictus homo, qui habens in gre- ge suo masculum (hæc est ætas iuuenilis) & votum faciens im-

Pueri.

2. Tim. 3.

Tob. 3.

Gen. 25.

Lib. 10.

Eccl. 6.

Leges pro Iu- nioribus.

Eccl. 12.

Mal. 1.

immolat debile Domino (hoc est senectam) quia magnus ego, dicit Dominus exercituum, & Hierem. Bonum est viro cum portauerit iugum ab adolescentia sua. Explicet tum maxime adhibendam esse diligentiam, quando maiorem difficultatem suggerunt fomes concupiscentiae, ac perturbationum impetus.

Tbren. 3. Inde enim dicitur Prouer. tria sunt difficulta, & quartum penitus ignoro, quod est via viri in adolescentia sua. Moneat valde esse periculosum si eo tempore prauos vitiorum habitus contrahant, cum habitus difficile amoueat, etiam in senectate, vt Spiritus Sanctus docet, Adolescens iuxta viam suam etiam cum senuerit, non recedet ab ea. Proponat huic aetati quanti momenti sit mature deliberare de statu eligendo, quem tenere debeat tota vita, quam deliberationem difficillimam esse declarat, non solum quia totius vitae negotium agitur, sed etiam quia debet fieri in aetate, tum imprudente, tum perturbationibus subdita. Quare Deum orandum esse vt inspiret quod ad eius gloriam aptius futurum sit, & animae suae salutem, & diu multumque rationes perpendat, antequam certi quicquam decernat, & patris spiritualis ac sapientum adhibenda consilia, & alia quae supra proposuimus. Admonendi praecipue sunt, vt detestentur vitium incontinentiae, ostendendo eius turpitudinem, & mala quae secum affert, & quomodo debeant occasionem eius euitare, & ante omnia conuictum & consuetudinem eorum, qui incontinenter viuunt, a qua tanquam a peste, & incendio, longissimè fugiendum est. Contra excitandi ad pudicitiae, atque honestatis amorem, proponendo eius pulcherrimam formam, & tam multa, quae secum bona omnibus apportat. Mores Iuuenum qui sint, in secunda parte ex Aristotele tetigimus. Inde poterit Christianus Orator iuuentutem docere & hortari; Exempli gratia, quoniam sunt ad cupiditates proni, moneantur ne amore voluptatis, Dei voluntatem, ac legem parui faciant, & quia sunt studiosi sodalium in conuiuendo magis quam caetera aetates, curent ne prauorum iuuenum consuetudine deliniti, ad peccata trahi se sinant, Prouer. Fili mi, si laetauerint te peccatores, ne acquiescas eis, Et quia rerum agendarum experientia carent, non sinant se a peruersis circumferri in malum; Et quia solent esse audaces, & animosi, doceat veram magnanimitatem in superandis animae inconditis affectibus, praecipue sitam esse. Et quia facile mutantur, explicet quam sit res indigna Christiano & graui Iuene leuitas puerilis. Remedia ad continendam Iuuentutem in officio sunt, su-

ga otij,

Iuuenes quo modo ad virtutem inducendi.

Prou. 1.

ga otij, custodia sensuum, ac linguæ, studia literarum, consuetudo cum viris prudentibus ac bene moratis, lectio librorum spiritualium, & auditio verbi diuini. Sacramentorum frequentia, orationis studium, Deuotio ad Beatissimam Dei Genitricem.

Ad Viros ætate matura, & graui ornatos ita sermo est habendus, vt agnoscant ingenium, ac indicium quo vigent Dei gloriæ accomodandum esse vt iuuenibus exemplo sint. Senes non nisi modeste sunt reprehendendi, maximè si iuuenis sic concionator. In quo autem sint monendi, Paulus scribit; Senes sobrii sint, pudici, prudentes, fani in fide, in dilectione in patientia. Anus in habitu sancto, non criminatrices, non multo vino seruietes, benè docentes. Si quando ad mulieres vel solas, vel cum alijs inter concionandum orationem habet, monebit ne cultui corporis immodico sint deditæ, sed seruent quod eas docent Ecclesiæ Principes Petrus & Paulus. Ille ait, Quarum non sit extrinsecus capillatura, aut circundatio auri, aut indumenti vestimentorum cultus; Hic vero Mulieres cum verecundia, & sobrietate ornantes se, non in tortis crinibus, & auro aut margaritis, vel veste præciosa, sed quod decet mulieres promittentes pietatem per opera bona. Contra fucum mulierum, maximè Cyprianus inuehitur, quas ait à Deo non esse cognoscendas, vt quæ figuram aliam acceperint ab ea, in qua Deus eas formauit. Opus hoc (dicit Deus in iudicio) meum non est, nec imago mea est, cutem falso medicamine polluistis, crinem adulterino colore mutastis, expugnata est mendacio facies, figura corrupta est, vultus alienus est, Deum videre nō potestis, non est iste color quem Deus fecit, sed quem Dæmon infecit.]

Non debent esse otiosæ, non verbosæ, non vagæ, vt illa mulier vaga, & garrula non valens consistere in domo sua, debent esse elemosynis deditæ vt illa quæ manum suam aperuit inopi, & palmas suas extendit ad pauperem; debent esse occupatæ vt de eadem canit Spiritus Sanctus; Apprehendit lanam & linum, & panem otiosa non comedit; habeant tempus orationis, curam domus diligenter exerceant, adiuuent viros suos in spiritualibus, non consentiant in vsuris, vel alijs peccatis. Et quoniam periculosa est nimia familiaritas cum viris, moneantur mulieres vt vitent frequentia colloquia cum eis, tum periculi sui causa, tum alieni; ament silentium quia in Prou. dicitur, qui custodit os suum, & linguam suam, custodit ab angustijs animam suam. Et quoniam mulieres ad pietatem procliuēs sunt,

Ss 2 propo-

Viri & Senes.

Ad Tit. 2.

Mulieres.

1. Pet. 3.

1. Tim. 2.

Lib. de disciplin. & hab. Virg.

Prou. 7.

Prou. 21.

Contra Me-
retrices .

proponat sancta opera quibus dedita esse debent , vt sunt ora-
tiones, sacramenta, elemosynæ. Si quando ad mulieres profli-
tutas & meretrices, vel aliter male viuentes habebitur sermo,
vel inter concionandum de ijs mentio incidet, toto hoc de ge-
nere cum nausea, & stomacho dicet, significans quam sint à de-
monibus possessæ ; & inferni catenis alstrictæ , & instrumenta
Diaboli ad animarum ruinam. Ostendat primo quam grauiter
peccent non solum in malum suum, sed in scandalum multorum,
sunt enim quasi incendiariæ Ciuitatum; Colloquium illius quasi
ignis exardescet , & non solum rebus aut corporibus inferunt
damnum, sed maximè animabus quas laqueis diaboli irretiunt.
Nam Ad vincula stultus rapitur ; & Inueni amariorem morte
mulierem, quæ laqueus est venatorum (id est dæmonum) sage-
na cor eius, vincula manus. Secundò quam sint abominabiles,
ac detestandæ ; Mulier fornicariæ quasi stercus conculcabitur,
præsertim cum amittitur verecundia , & pudor, in peccato vi-
lissimo, & tam infami, quod Deus maximè odit. Tertiò propo-
nat ea quæ renouare possunt ab hoc barathro, quæ sunt, Dei be-
nignitas Hierem. Tu autem fornicata & c. veruntamen ad me
reuertere dicit Dòminus; Timor gehennæ. Veni ostendam tibi
damnationem meretricis magnæ ; Gratia item concessa B. Ma-
riæ Magdalenæ post conuersionem, quæ prius erat infernus qui-
dam dæmonum , facta est paradisi Angelorum , quæ (vt ait
Augustinus) Frontosa erat ad perditionem, sed frontosior ve-
nit ad salutem .

Eccl. 9.

Prou. 7.

Eccl. 7.

Eccl. 9.

Hier. 3.

Apoc. 15.

In Ps. 125

De alijs Statibus . Cap. XXII.

Aulicorum
peccata .

Act. 17.

SEPTIMO eodem modo pro loco ac tempore poterit admonere
sui officij omnes alios in quocunque statu; scilicet Auli-
cos Aduocatos Medicos, Mercatores, Milites, artifices, paupe-
res, ac mendicos. Aulicorum status non caret periculo. Pecca-
ta eorum sunt, Adulationes, simulationes, mendacia, quia veri-
tas odium parit , quare sapienter à multis dictum hoc vnum
deesse Principi, cui omnia videntur præsto esse , nempe qui ve-
rum ei dicant. Inuidiæ inter sui similes, obtrecciones & infam-
iæ, ambitiones, deliciofa, ac proinde mollis, & delicata vita,
plurimorum seges malorum . Solent spargere falsos rumores
sæpe cum infamia aliquorum , quia plerique illorum laborant
illo vitio quod dicitur in actis Apost. Ad nihil aliud vacant,
quàm aut dicere, aut audire aliquid noui, non solent esse mis-
ericordes

ricordes erga calamitosos . Aduocati sunt admonendi graue peccatum , esse adeoque ad resarcienda damna eos saepe teneri si iniustam causam defendant , si inscitia iuris & legum laborent , si negligenter studio & defensioni attendant , si falsum aliquid in suis , vt vocant , allegationibus afferant ; si vtantur fraudibus ; si petant superfluas dilationes , quo plus lucrentur ; si maiorem iusto mercedem accipiant . Moncantur vt libenter defendant causam alicuius Vidue , aliquando , aut pupilli , & medici qui iniuste oppugnentur idque faciant sine mercede , solum ex amore Dei , quando id opus tantum tamque saepe Deus commendat . Medicos hortetur ad bene suum munus exequendum ; Debent enim esse suae professionis periti , ne vitam aegroti in discrimen adducant , facile enim euenire posset vt aliqui per inscitiam , rei fierent mortis multorum , si minus apta medicamenta praebent . Debent diligentes esse in uisendis : quos curandos suscipiunt , praesertim vbi res sit grauis & dubia . Quare non deberet quisquam , nisi sit valde peritus multorum aegrorum curam assumere , quibus non possit commodè prouidere . Caueant ne propter lucrum differant sanitatem . Contra eos qui praebent medicinas , quae sint contra Dei praecipua . Extat excommunicatio latae sententiae extra de poen . & rem . Videant vt liberandis hominibus à lege ieiunij Ecclesiastici adsit legitima causa . Seruent decretum quod habetur ext . de poen . & rem , cap . cum infirmitas . scilicet vt aegroti aduocent medicos animarum , & committantur peccata , & ipsi vehementer timeant seuerum Dei iudicium si ipsorum culpa absque Sacramentis aegroti ex hac vita discedant . Admoneantur misericordiae erga pauperes , qui non possunt mercedem persoluerere , quã cum magno fenore à Christo recipiunt . Ob id deberent aliquos huiusmodi aegrotos semper inuisere , & etiam proprijs elemosynis aliquid eis prouidere , qui in graui necessitate versantur . Doctores qui docent Philosophiam , seruent decretum Concil . Lateran . sub Leone Decimo , Ludj magistri debent habere zelum virtutis , vt pueros educant in pietate Christiana , non solum in literis humanioribus , non praelegant eis libros in quibus aliquid lasciuum appareat , curent vt omnes saltem singulis mensibus accedant ad confessionis Sacramentum , non permittant eos licenter versari aut colloqui , sed instituant in amore pudicitiae . Milites audiant illud ex Ioanne Baptista . Neminem conculcatis , nemini calumniam faciat , estote contenti stipendijs vestris . Abstineant ab impudicitia , rapinis , sacrilegijs blasphemijs , à bello iniusto , pugnent

Aduocatorum peccata .

Aduocatorum peccata .

Medici quid prestare debeant .

Cap . cum infirmitas .

Doctores .

Milites . Luc . 3 .

Mercatorum
peccata.

Psal. 70.

Cap. 21.

Matth.

pro fide, pro iustitiæ defensione. Habeant mundam & benè paratam semper conscientiam, quia in perpetuò discrimine vitæ sunt; Sacramenta frequentent. Mercatores & camplores aliqui Sanctorum vehementer reprehendunt Chrysostrmus Augustinus, & Cassiodorus in illud, Quoniam non cognoui literaturam; Vbi septuaginta interpretes vertunt, Mercaturam, Non quod eorum status illicitus sit, cum satis constet necessarium Reipublicæ esse, sed quia est periculosus, tum propter improbitatem eorum, qui fraudibus, ac mendacijs ius peruertunt, dum merces plus iusto præcio diuendunt, vel occultant vitia, tum propter lucrum, quod ut finem vltimum facile sibi proponunt, Deum, & conscientiam offendunt, & aliqui versiculum illum re ipsa assidue decantant, O ciues, ciues quærenda pecunia primum est, Virtus post nummos. Adeo ut dicat Eccl. Dux species, difficiles ac periculosæ mihi apparuerunt, difficile exiit negotians à negligentia, & non iustificabitur Caupo à peccatis laborum, difficile planè est inter ementis, & vendentis commercia non interuenire peccatum. Fortè posset dari Mercatori bonum consilium hoc. Primum ut si aliter suppetit vnde viuat abstineat à mercatura, cum semper tutior via eligenda sit. Secundò si hoc non licet saltem curet ne in hoc officio vitæ absoluat, sed vbi aliquid acquisiuit, rationibus diligenter compositis, ne aliquid mali in conscientia relinquatur, imponat negotijs finem ne eueniat ei, quod ait Chrysostrmus piscatori cuidam contigisse, qui cum piscibus plena esset nauicula, & tamen adhuc piscationi infisteret, aduerso oborto vento, & pisces, & nauiculam, & vitam amisit. Tertiò saltem ponat modum lucris, & cupiditati, ne crescat sine vilo termino cum omnes aliæ artes suis terminis concludantur. Artifices & laboribus manuum occupatos scriptura sacra laudat. Non oderis laboriosa opera, & rusticationem creatam ab altissimo. Quasiuit lanam, & linum, & operata est consilio manuum suarum. Abel fuit primus pastor, & multi ex antiquis Patribus pastorem vitam egerunt. Tubalcaim primus faber in opere ferri & æris. Magis autè laboret manibus suis, (ait Paulus) ut habeat vnde tribuat necessitatem patienti. Hi seruent præcepta Dei & Ecclesiæ. Diebus festis frequentent Sacramenta & Conciones. Si habent occasionem, piæ alicui sodalitati se adiungant, quales solent in multis Ciuitatibus reperiri. Si habent familiam, diligenter curent, ut in timore Dei viuat, suo etiam labore sustentet. Nec sint ei similes de quo dicitur operarius ebrius

Cõsiliũ bonũ
pro Mercatore.

Boni Artifices.

Eccl. 7.

Prou. 31.

Gen. 4.

Ephef. 4.

sus non locupletabitur; sicut etiam qui ludis est deditus ad ino-
 piam se ipsum, & totam familiam in angustias redigit. Nemi-
 ni fraudem faciant in suis operibus, sed iustitiam colant, & ve-
 ritatem. Pauperes & medici ante omnia consolatione indigent,
 ut intelligant Deum non parui eos facere, cum magis contra
 diuites, sacræ literæ inuehantur. Væ vobis diuitibus. Et Væ væ
 Ciuitas illa magna quoniam vna hora venit iudicium tuum, Et
 recepisti bona in vita tua, & Lazarus similiter mala, nunc autē
 ille consolatur, tu verò cruciaris. Monendi sunt tamen, & incre-
 pandi mali pauperes, de quibus dicitur, Nequissima paupertas
 in ore impij, quales sunt qui furantur, blasphemant, exponunt
 se peccatis, murmurant contra Deum desperant, raro accedūt
 ad Sacramenta, modicam suæ salutis curam habent. Contra
 quos clamat scriptura. Qui tentationes non susceperunt & im-
 patientiam suam, & improprium murmurationis suæ contra
 Dominum protulerunt exterminati sunt. Vtile esset ut institua-
 tur aliqua congregatio ex his ipsis medicis ad quam certo die
 conueniant, vbi doceantur, & excitentur ad pietatem, & vt li-
 benter conueniant, aliquid eis elemosynæ, & corporalis alimē-
 ti corrogetur vt Romæ fit, vbi ad radices Montis Quirinalis
 Pauperulorum Hebdomadaria conglomeratio, in Aede San-
 cti Vitalis congregatur, qui tum singulatim à nostris nouitijs
 circa res Christianæ disciplinæ, tum ab Ecclesiaste, è superiore
 loco instituuntur; atque inde post litanias decantatas singu-
 lis viricim pane, & pecuniolis, piorum ad id liberalitate corro-
 gatis subuenitur. Quod ideo hic monuisse me non piguit, tum
 vt Christianos ad simile pietatis opus impellerē, tum vt istius
 Catecheseos fructus palam fieret, qui non corpori modo, ve-
 rum etiam animabus egentium est proficiuus, quod & Confes-
 sionum frequentia demonstrat, & pia ad Sanctissimum Sacra-
 mentum altaris deuotio, quod mensibus singulis in eodem
 Templo non sine concursu pauperibus iisdem porrigitur.

His quæ à me hæcenus dicta sunt de varijs hominum stati-
 bus, poterit diligens Verbi Dei præco annectere quæ in tertio
 libro toto, sui pastoralis prudenter colligit S. Gregorius, vbi se-
 ptuaginta duo personarum genera numerat, quibus propriæ sunt
 admonitiones assignandæ, aliter enim, ait, admonendi sunt viri,
 aliter femina, aliter iuuenes, aliter senes, aliter inopes, aliter
 locupletes, aliter læti, aliter tristes,] & in hunc modum subij-
 cit ceteros, & subdit; Sed quid vtilitatis est quod cuncta hæc
 collecta enumeratione transcurrimus si non etiam admonitio-

Mendicorū.

Luc. 6.

Apoc. 18.

Luc. 19.

Ecc. 13.

Judith. 8.

Congregatio
Mendicorū.

Admonitio-
nes S. Geor-
gij.
In Past.

nis modos per singulos, quanta possumus breuitate p̄damus. Harum autem admonitionum attenta lectio poterit non mediocriter Concionatoris prudentiam adiuuare. Ad eandem etiam rem videtur pertinere liber siue sit Cypriani, siue Augustini, siue alterius, qui est de duodecim sæculi abusibus, qui sunt. Prædicator sine operibus bonis; senex sine religione; iuuenis sine obedientia; Diues sine Elemosyna; femina sine pudicitia; Dominus sine fortitudine; Christianus contentiosus; Pauper superbus; Rex sine Iustitia; Episcopus negligens, Plebs sine disciplina; Populus sine lege. Ex his suam prudentiam in loquendo, & industriam augere poterit Concionator.

Abusus duodecim.

In statibus quæ consideranda.

Hæc de statibus dicta sint in quibus Orator Christianus, vt aptè, & cum fructu loquatur, primò det operam vt cognoscat status ipsos, eorumque officia, & actiones proprias. Secundò vitia & peccata in quæ solent incurrere vt moneat corrigatque. Tertiò aduertat commoda vel incommoda, difficultates vel occasiones quæ insunt ad bene vel malè viuendum, vt remedia præbeat. Quartò quæ sit eorum necessitas, & vtilitas, & præstantia in Republica Christiana. Quintò quæ virtutes in singulis desiderentur & eas hortetur insequendas.

Inuehatur in omnia peccatorum genera, & abusus malos. Cap. XXIII.

Prudentia circa materiã. In via purgatiua.

Cum in secunda parte ad tres vias totam huius facultatis materiam reuocauerimus, nunc pauca in singulis adijcienda sunt, quæ ad prudentiam maximè faciunt. In via ergo purgatiua perpetuam cum vitijs pugnam ineundam sibi esse intelligat, omnesque belli machinas adhibendas, vt perditos homines, Deoque rebelles, & animæ suæ hostes à dæmonum tyrannide, & æternæ damnationis discrimine erutos sibi ipsis, ac Deo restituat. Intelligat inter præcipuas muneris sui partes hanc esse collocandam, vt omnia peccata acriter & seriò arguat, quod alibi à nobis est probatum. Nunc verò lubet aliquas peccatorum species enumerare, quæ vt frequentiores sunt, ita frequentius pro suggestu vrgebit. Non solum autem, arripere cum ea sese offert, occasionem oportebit, sed etiam ipse non oblatam captare, & inuenire studeat, cum enim ignis est accessus, & flamma diffunditur, an non vrget ipsa necessitas remedij adhibendi? & cum viget vis morbi, applicanda suo loco medicina, atque hoc docuit D. Paulus, cum monet instandum op-
portu-